ARTSAGUS
SARDARABAD

BUENOS AIRES
AÑO XIV
Nº 534
Miércoles
28 de
Junio
de
1989

FIEL EXPRESION DEL PENSAR DEMOCRATA LIBERAL DE LAS COLECTIVIDADES ARMENIAS DE SUDAMERICA
PRIMER PERIODICO ARMENIO DE SUDAMERICA IMPRESO EN SISTEMA OFFSET

UGAB SIGUE AYUDANDO A LAS VICTIMAS

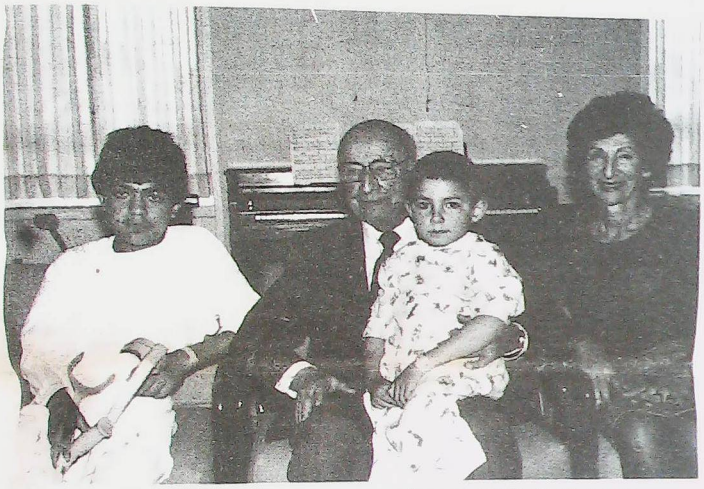

Una de las muchas maneras de ayudar a los damnificados por el terrible terremoto del 7 de diciembre del año pasado, fue la cumplida por UGAB (Central) al invitar a los Estados Unidos, en un charter especialmente fletado, a 49 personas de ambos sexos y de todas las edades a fin de que pudieran lograr su recuperación final. Todas ellas necesitaban intervenciones quirúrgicas especializadas, asistencia ortopédica y prótesis complicadas para poder llevar una vida relativamente normal.

Estos pacientes fueron ubicados por cuenta de UGAB en distintos nosocomios, según cada caso lo requiere, recibiendo una atención médica muy esmerada. Además, un grupo de 600 voluntarios de UGAB brindan gran apoyo moral, material y espiritual con sus visitas cotidianas, ayudándolos así a sobrellevar sus penas.

En la foto vemos al Presidente Vitalicio de Parekordzagan, señor Alex Manoogian y a su hija, señora Louise Simone, en una visita realizada a los niños en un Hospital de Cleveland.

TRANSFORMAN EN MEZQUITA UNA IGLESIA DE AINTAB

Un reciente anuncio de Turquía da cuenta de que la hermosa Iglesia Armenia de San Asdvadzadzin, en Aintab, acaba de ser transformada en mezquita musulmana.

Luego del Genocidio y de las muchas deportaciones de armenios, la Iglesia fue usada durante un largo período como prisión local.

Como muestra la fotografía, dos minaretes fueron agregados al cuerpo de la Iglesia, y la cúpula fue reemplazada por un feo casquete.

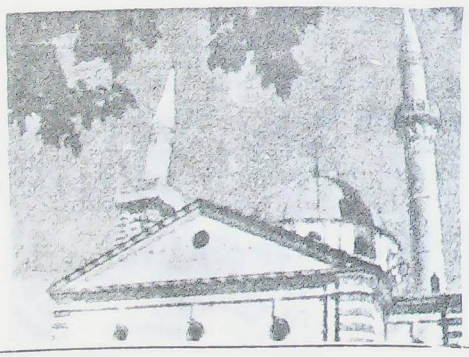

HAROUTUNIAN INTERCEDE POR LA LIBERTAD DE LOS MIEMBROS DEL COMITE DE ARTSAJ

En medio de los persistentes rumores en Armenia y Moscú sobre la liberación de los miembros del Comité de Artsaj, Sourén Haroutunian, Primer Secretario del Partido Comunista de Armenia, declaró que él había intercedido ante A. Y. Soukharev, acusador general de la U.R.S.S., exhortándolo a adoptar un gesto de humanitario acercamiento hacia los miembros del Comité. Respondiendo a una pregunta del corresponsal de Armenpress en Moscú, Haroutunian dijo: "Si bien ellos (los miembros del Comité) han sido acusados, yo intercedí ante el acusador general, considerando los deseos y demandas de los trabajadores, representantes de la juventud y de otros segmentos representativos del pueblo de Armenia. Pienso que el acusador general dará pronta respuesta a mi pedido."

Varias fuentes de Armenia dijeron que los miembros del Comité fueron liberados incondicionalmente y que no hubo cargos contra ellos. Otro rumor emanado de Erevan dice que por especial pedido de Haroutunian el miembro del Comité, Khachig Stamboltzian, fue liberado de la prisión.

Stamboltzian es actualmente diputado del Parlamento de Armenia.

Ninguno de estos rumores pudo ser confirmado por la prensa.

LOS MIEMBROS DEL COMITE SERIAN LIBERADOS

Confirmando los rumores que damos en otro lugar de esta página, fuentes serias y confiables han manifestado que los miembros del Comité de Artsaj fueron liberados y trasladados a Erevan en la mañana del miércoles 31 de mayo, donde fueron alojados en una prisión de la capital de Armenia. Este sería el primer paso de una inminente liberación. Aún permanecerían en la prisión de Moscú, Igor Mouradian, primer líder del Comité de Artsaj, y Arkady Manoucharov, cabeza del Groung Comité de Artsaj.

100.000 BIENVENIDAS AL COMITE DE ARTSAJ

Una multitud calculada en 100.000 personas llenó las calles de Erevan el pasado 31 de mayo, para dar bienvenida a los miembros del Comité de Artsaj recientemente liberados.

Los once líderes armenios presos en Erevan y Moscú desde diciembre, fueron transferidos a la prisión de Erevan.

La multitud saludó y vivó a los miembros del Comité, y mucha gente cantó y bailó en su homenaje.

Recordemos que los miembros del Comité son: Babgen Araksyan, Hambartsum Galstyan, Samuel Gevorgyan, Rafael Shazarian, Samson Ghazarian, Ashot Manucharian, Vazgen Manukian, Vano Siradeghian, Levon Ter Petrosyan y David Vardanyan.

ENTUSIASMO NORTEAMERICANO POR LA EDUCACION ARMENIA

Hollywood. Nueve educadores norteamericanos regresaron tras pasar dos semanas en los centros educativos de Armenia, manifestándose entusiasmados por el sistema de educación utilizado en ese país.

"Esta fue una agradable experiencia", dijo el Dr. Dave Sewers, responsable de Le Conte Junior High School, de Hollywood, a la que asisten alrededor de 600 jóvenes armenios

En total, las escuelas representadas por los nueve viajeros atienden a 4.000 estudiantes armenios.

Los educadores visitaron varias escuelas de Armenia y se reunieron con prominentes educadores y científicos, intercambiando ideas sobre temas educativos.

El doctor G. Snipper, responsable de la West Hollywood Elementary School, con 150 estudiantes armenios, dijo: "Esta experiencia acrecienta mi comprensión del pueblo armenio y de su juventud estudiosa. Ello me ha llevado a adopar algunos de los principios educativos que ellos usan para motivar a los estudiantes a las grandes realizaciones. Estoy seguro de que esta transformación beneficiará a todos nuestros estudiantes.

En reuniones con estos educadores el Presidente del Comité de Relaciones Culturales con la Diáspora, señor Garlen Dallakian, y el Ministro de Educación, Simón Hakhumian, expresaron sus deseos de que este intercambio cultural continúe. Dallakian dijo que él considera la presencia de estos educadores como otro paso dado para la reconstrucción de Armenia, tras el devastador terremoto.

EL SOCIALISMO GOZA DE BUENA SALUD EN CHINA Y EN LA URSS

Por Guy Sorman
e Igor Rapaport
(de La Nación)

París.- Los occidentales esperan de ahora en adelante el derrumbe del socialismo con una ingenuidad comparable a la del campo socialista que, desde hace 50 años, vive a la espera del derrumbe inevitable del capitalismo. A nuestro juicio hay que desarrollar estre análisis paralelo hasta sus últimas consecuencias. Si efectivamente ya se admite que el capitalismo demuestra un notable poder de adaptación que lo vuelve "insumergible" en tiempos de paz, no se afirma suficientemente que lo mismo ocurre con el socialismo.

El socialismo es irreversible, proclamaban Stalin y Brezhnev. *¡Y si fuera verdad! En la* URSS, los funerales de la perestroika y del espíritu contestatario comenzaron el 25 de mayo. Desde ese día, fecha de reunión del congreso elegido por sufragio universal por primera vez desde la revolución, la alianza del pueblo soberano y del sistema burocrático aplastó las veleidades de reforma bajo un montón de slogans que creíamos caducos. Escuchemos a Stepanov, diputado de Carelia, interpelar a los "contestatarios" elegidos por la capital y recordarles que "Moscú no es Rusia", que "el pueblo no quiere innovaciones intelectuales, como las cooperativas, el arriendo al campesino y otras reformas económicas".

Stepanov es la voz de la Rusia profunda, del "homo sovieticus", formado en la pasividad y el temor al cambio por 70 años de régimen burocrático. El "pantano" de esta asamblea se guió por la opinión de Stepanov y eliminó sistemáticamente del Soviet Supremo a todos los abogados de la perestroika, esos intelectuales de Moscú que son Afanassief, el historiador; Iakoviev, el periodista, o Chmelev, el economista. ¡No es la primera vez en la historia que el sufragio universal elimina una revolución!

La perestroika detenida

La perestroika habrá sido detenida tanto más fácilmente por cuanto esta revolución realmente no era tal: era verbosa y se cuidaba muy bien de *cuestionar las bases mismas del socialismo soviético, a saber: el* leninismo y la propiedad común. La perestroika jamás tuvo por ambición suprimir al socialismo ya que, en cambio, quería renovarlo. Pero eso mismo resulta imposible: el socialismo soviético parece en el momento atual irreformable e inmutable.

El proceso se repite en Pekín. También en China vencen los conservadores del sistema burocrático. ¿Quién creía verdaderamente que una manifestación estudiantil bastaría para desestabilizar un sistema autoritario arraigado en el milenarismo confusionista y perfeccionado por las técnicas del comunismo moderno? No estamos en el siglo XIX en que tres días de motines bastaban para derribar a los reyes, ni en el Tercer Mundo, donde a menudo basta con adueñarse del correo y de la radio para tomar el poder. En Pekín, si el poder quiere tiene la infinita capacidad de preservar la forma china del socialismo. Por otra parte, al igual que la perestroika en Moscú, el cuestionamiento estudiantil en Pekín no nos parecía que atacaba al socialismo real. Los estudiantes no reclamaban la supresión del monopolio del Partido Comunista, hablaban muy poco de elecciones libres y no exigían el retorno general a la propiedad privada.

En realidad, detrás de la reivindicaciónd democrática, la revuelta estudiantil se inquietaba por el ascenso al poder de los nuevos empresarios surgidos de las reformas *económicas del Deng Xiaoping. ¿Se trataba, en el caso* de Pekín, de una revolución democrática o de una reacción mandarinal contra la tímida aparición del capitalismo en China? El socialismo en China, ésta es nuestra hipótesis, está tan poco amenazado por los estudiantes como lo está en la URSS por la perestroika.

Los únicos revolucionarios que podrían quebrantar el socialismo real son aquellos que, en Pekín y en Moscú, reclaman la privatización de los medios de producción y el multipartidismo. Pero estos liberales, que existen en cantidades ínfimas, no tienen por el momento derecho a la palabra, son demasiado peligrosos.

(Traducción de Eduardo Paz Leston)

IGUAZU Y ASUNCION DE LUJO
COMISION DE DAMAS
A.B. Travel Service
WHOLESALER TOUR OPERATOR
Unión General Armenia de Beneficencia
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
-Pasaje aereo Buenos Aires / Iguazú/Buenos Aires
-Alojamiento: 2 Noches Hotel Internacional Iguazú *****
3 Noches Hotel Yatch y Golf Club Paraguayo *****
- Media Pensión y Excursiones
SALIDA: 22/8/89
Financiacion hasta 24 meses
REGRESO: 27/8/89
Florida 537 - Gal. Jardín - Loc. 332 1º SS - 1005 Bs. As. - Argentina
Tel. 322-7372 / 7584 y 393-1985 Telex 23954 ABTRA AR Fax 322-5573
ARMENIA 1322
1414 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Tel. 773-2820

SRA. ISKUHI KULLAHIAN DE FESTEKDJIAN

El Consejo Directivo informa a la comunidad armenia la siguiente resolución:.

1°.- Agradecer públicamente a las familias Kullahian y Taschian, quienes, respetando la voluntad de la Socia Honoraria Sra. Iskuhi Kullahian de Festekdjian, han cedido a la UNION GENERAL ARMENIA DE BENEFICENCIA todos los bienes que pertenecieran a la Sra. Festekdjian.

2°.- Celebrar una misa de responso por el alma de la Sra. Festekdjian el día domingo 9 de Julio de 1989 en la Catedral San Gregorio el Iluminador.

3°.- El mismo día, después de la misa, se descubrirá una placa que perpetuará la memoria de la Socia Honoraria Sra. Festekdjian en la sala de reuniones de la Comisión de Damas, sita en el 4° piso del Complejo ALEX MANOOGIAN, calle Armenia 1322 de la ciudad de Buenos Aires.

4°.- A continuación se ofrecerá un almuerzo "in memorian" en el salón Sarkis Benklian de la sede de UGAB, con la asistencia de Socios Benefactores, Socios Honorarios, socios, allegados y familiares de la Sra. Iskuhi Kullahian de Festekdjian.

Buenos Aires,
20 de Junio de 1989

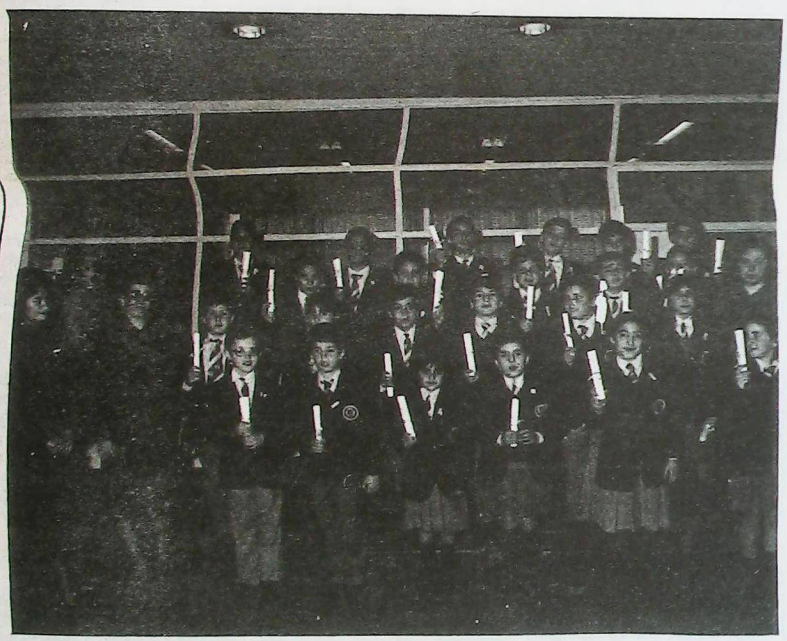

JURAMENTO DE LA BANDERA

El 20 de Junio por la mañana, los alumnos de 4° grado del Instituto Educativo Marie Manoogian realizaron su juramento a la bandera nacional. En la fotografía aparecen junto a la señora Vartiter Marashlian y la señorita Myriam Torres, con el diploma que testimonia dicho juramento.

LA PROMOCION 1990 INAUGURA SUS ALMUERZOS

El próximo domingo 2 de julio, los padres de los alumnos de la Promoción 1990 del Instituto Educativo Marie Manoogian, de la UGAB, habrá de realizar su primera actividad destinada a recaudar fondos para la realización del tradicional viaje de fin de curso a la Madre Patria Armenia.

La Comisión de Padres invita a todos los miembros de la colectividad a concurrir a este almuerzo, que se servirá a las 13 horas, colaborando de esta manera al logro de la concreción de ese sueño de los jóvenes futuros egresados de la Promoción 1990, de la UGAB.

ESTUDIO JURIDICO

Dr. Bautista Kuyumdjian
Dr. Gabriel E. Williams
Dra. Patricia Kuyumdjian de Williams
Dr. Javier B. Kuyumdjian

TUCUMAN 1438 PISO 7°
T E.: 40-6809 / 7112 / 49-7049

U. G. A. B.

ARMENIA 1322 - BS. AS.

773-2820 y 771-6500

Comisión de Padres

A USTED LE INTERESA

La Comisión de Padres de alumnos del Instituto Marie Manoogian, invita a los padres a hacerle llegar sus inquietudes para, juntos, ir avanzando en el logro de lo mejor para nuestros hijos.

Hágalas llegar al Colegio, a nombre de "Comisión de Padres de Alumnos".

ALMUERZO INAUGURAL

Promoción 1990

Domingo 2 de Julio, 13 Hs.

En la Institución

Reservas: 26-7070 y 804-6352

LIGA DE JOVENES

CURSO DE FOTOGRAFIA
Adolescentes y Adultos
Gratuito

Jueves de 19,30 a 21,30
Inscripción Armenia 1322

Taller Libre de Dibujo y Pintura
Gratuito
Adolescentes y Adultos
Profesor Eduardo Markarian

Horario: martes 19,30 a 21,30 hs.

Armenia 1322 - Capital

Asesoria técnica en riesgos industriales y contratación de seguros generale

ATENCION ESPECIAL A LA COLECTIVIDAD ARMENIA

Bme. Mitre 777 7° B. Capital
TE. 49-1942/1886

CÓRDOBA
CONFERENCIA SOBRE "PUBERTAD"

Como estaba anunciado, el viernes 9 de junio tuvo lugar en el salón Kuyumdjian, ubicado en el primero piso de nuestra Institución, la conferencia que, organizada por la Comisión de Damas, pronunció la doctora Liliana Maldonado sobre el tema "Pubertad", destacada profesional de nuestro medio.

La disertación convocó a unas 200 personas, ante las cuales ofreció el acto y pronunció palabras de bienvenida la Tesorera de la Comisión, señora Roxana de Evjanian, quien destacó la personalidad de la doctora Maldonado.

Seguidamente ocupó la tribuna la doctora Maldonado, quien desarrolló el tema con gran autoridad y claridad, acompañando su disertación con diapositivas muy ilustrativas que atraparon la atención de los presentes, muy particularmente de las señoras con sus hijas adolescentes. Luego se estableció un intercambio de preguntas y respuestas que resultó altamente esclarecedor del tema tratado.

Terminada la conferencia, la Comisión de Damas sirvió un refrigerio en agasajo de la doctora Maldonado, durante el cual la profesional conversó largamente con las señoras de la Comisión, comprometiendo su concurso para otra oportunidad en la cual habrá de pronunciar otra disertación.

Cabe nuestro agradecimiento al señor Dikran Tchobankrikorian, quien facilitó su proyector de diapositivas, así como al joven Fernando Berbarian por el aporte de su equipo de propalación.

Beatriz de Berberian
Presidenta Comisión
Damas de la UGAB

ALICIA CHEKHERDEMIAN EN EL BOSTON

Del 30 de junio al 28 de julio estarán expuestas en la Sucursal Once del Banco de Boston las obras de Alicia H. Chekherdemian, con el auspicio de la Fundación Banco de Boston. Son 20 piezas entre las que figuran **Empieza la función, Mujer en gris, Un lugar de provincia, Cabeza de niña** y otras de singular calidad.

Desde el año 1975 Alicia Checkherdemian viene exponiendo su arte, y lo hizo varias veces en el Buenos Aires Sheraton Hotel, así como en UGAB, en la galería de arte de ATC, en la Dirección de Cultura de San Isidro, y también en Mar del Plata y en Montevideo.

Nuestra pintora fue galardonada con el Primer Premio en el VIII Salón Nacional de Artes Plásticas de la Municipalidad de Luján, con Mención Especial en el VI Salón del Tango auspiciado por la Municipalidad de Vicente López, y con Primera Mención en el Salón Municipal de Artes Plísticas de la Municipalidad de Avellaneda. Obras suyas figuran en la Embajada Argentina en Gran Bretaña, en el Centro Naval de Buenos Aires, en el Buque Escuela "Guayas", del Ecuador, en el Museo de Bellas Artes de La Boca, y en el Museo Municipal de Bellas Artes de Luján.

UN VIDEO DIGNO DE VERSE

El martes 4 de julio, a las 21 horas, con los auspicios de S.E. el señor Obispo Monseñor Krikoris Pouniatian, se exhibirá en el Auditorio de la Asociación Cultural Armenia, calle Armenia 1366, el Video-Documental titulado **"Fe - Esperanza - Amor"**, en el que se presenta una breve historia de la Iglesia Armenia.

Este video vue realizado por la profesora Alice Ezegelian y el arquitecto Jorge Boudourian, habiendo sido dirigido por Jorge Abeledo. Colaboraron en el mismo el arquitecto Juan Carlos Toufeksian, el Dr. Asbet Arian, el señor Edgardo Kevorkian y la señora Armenuhí Momdjian de Atchabahian.

Resta decir que este documental está realizado en base a material recibido de Armenia y al logrado con motivo de la celebración del cincuentenario de la Iglesia San Gregorio El Iluminador, y que su duración es de 40 minutos.

La entrada a este acto será totalmente libre.

ARMENIOS Y RUMANOS

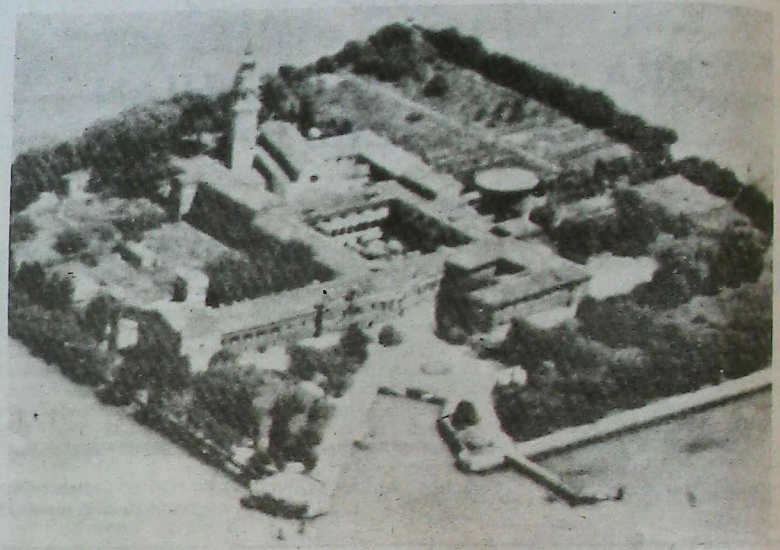

La Isla de San Lázaro

La penetración de los armenios en Europa data de los siglos XIII y XIV y se produjo en varias etapas, siendo una de esas etapas la correspondiente a la década 1840/50 en que, huyendo de las atrocidades de los bárbaros en Asia, se afincaron en el Cáucaso y en Europa, llegando por el Mar Negro a la penenínsula de Crimea, a Polonia y a Rumania, por el Norte y el Sur de Besarabia, extendiéndose por todo el territorio rumano-turco, austro-húngaro y por casi toda Europa. La historia es larga para poder resumirla en pocas líneas, pero lo intentaré.

Compartiendo armenios y rumanos los mismos ideales de libertad e independencia, se produce la confraternidad de ambos pueblos, con hombres valientes de ambos lados en las luchas, sellándose su unión con la sangre vertida juntamente. Y, precisamente, Rumania ganó gran aprecio hacia los armenios por su hermandad en las luchas, su amor al trabajo, su cultura milenaria, siendo de destacar la declaración formulada por 40 eminentes rumanos, entre los que se hallaban historiadores, artistas, militares, etc., quienes, entre otras frases halagadoras, manifestaron: **"Ustedes los armenios son los buenos parientes de Besarabia, Bucovina, Dobrogea y Moldavia** (provincias rumanas), **como lo fueron sus bisabuelos y abuelos en tiempos pasados"** (Boletín Neamul-Román). Y continúa el mismo Boletín: **"La música de los armenios, trovadores a veces doloridos, sutil en sus "Loholele", llorones, con sus dolores incuestionables, con sus gritos resonando en valles y montañas, tienen mucha similitud con nuestros "Doinele" rumanos, y la música rumana es muy parecida a la armenia. Es que hay en el pasado un sufrimiento común a ambos pueblos, hermanos también en el sufrimiento."**

UN HECHO SINGULAR

Fue en la Isla San Lázaro, en el año 1929. Ese año, el sabio rumano de renombre internacional, Profesor Nicolás Iorga, había pronunciado 4 conferencias en La Soborna acerca de la historia de los armenios, a las cuales había asistido el poeta Arshag Chobanian. Mientras conversaban Iorga y Chobanian, el profesor rumano manifestó a Chobanian su deseo de que visitaran juntos el colegio Mooratt-Raphalian y el Monasterio de San Lázaro, en Venezia, y dijo: **"para ver cómo un puñado de armenios tienen —en el mismo seno de Europa— una cuna, de apariencia modesta, pero que es la explosión de una cultura milenaria."**

Llegan ambos al lugar y se maravillan ante la Biblioteca, el Museo, el interior del Monasterio, reciben la cordial asistencia de un monje-guía y, luego, una conversación entre un sabio monje y el Profesor Iorga, sobre Homero y Ferrari, arranca de éste una frase admirativa: "me admira comprobar que bajo estas vestiduras negras existen tan grandes sabios"

Llegó el momento en que, al término de la visita, correspondía servir un agasajo a los visitantes, que eran 52 incluyendo a las esposas de algunos de ellos, y aquí fue donde se presentó la gran dificultad para los monjes pues, según la regla monástica, las mujeres tenían vedado su ingreso al comedor donde no podían comer ni beber. ¿Qué hacer? El monje-guía estaba *desconcertado, pero, de pronto, encontró la solución y la expresó* así: "Para nosotros, el Profesor Iorga es un santo. Por lo tanto lo vamos a ubicar en el lugar de honor del salón-comedor(°) adonde entrarán los demás señores y también las señoras y, al término, rezaremos todos juntos para pedir perdón por nuestros pecados."

El Profesor Iorga agradeció vivamente la atención brindada a él y a su comitiva, agregando: "Que Dios los ilumine en su tarea de continuar desarrollando una cultura milenaria, por el progreso de Armenia."

Estos recuerdos de la hermandad rumano-armenia vinieron a mi mente cuando, hace unos meses, el Embajador de Rumania, señor Mihail Muntan, aceptó mi invitación y juntos fuimos a presenciar la actuación del Conjunto Folklórico "Haiastán" en el auditorio de La Misericordia, presencia que motivó el sentido agradecimiento del señor Obispo Monseñor Krikoris Pouniatian, hacia el embajador y su señora esposa.

José Balián

(×) En ese mismo salón-comedor estuve yo almorzando con el Superior del Convento, quien me dijo en esa oportunidad: "Iegur djarbig Hai dega-miasin Djaschenk", que quiere decir: "Vení, despierto hijo armenio, almorcemos juntos. Te felicito por tu trabajo para hacer ingresar a tus dos hermanos al colegio Mooratt-Raphaelián". Yo respondí: "Gracias, Padre Superior, que Dios lo bendiga."

Con motivo de su fallecimiento

ANTRANIG ZAROUKIAN

Prólogo de su libro más célebre:

"HOMBRES SIN INFANCIA"

"Hombres sin Infancia" Traducción BERG AGEMIAN

—Si te dijeran, en el último instante de tu agonía, que se te concede un día más en este mundo, ¿qué día de tu existencia querrías vivir? ¿Cuál de tus hermosos días que ya no han de volver querrías que regresara de las profundidades del tiempo? ¿Acaso el del primer temblor de tu primer amor?, ¿el de la suprema coronación de tu triunfo, cuando el lauro de la gloria ciñó tu frente?... ¿Cuál de tus días querrías que volviera, cuando ya es ocaso y sobre tu horizonte caen las sombras oscuras?...

—Si me dieran, ¡ay!, si me dieran la oportunidad de vivir un día de mi vida, no sería aquel encantador ser de ojos de color de sueño que desearía hallar de nuevo, no sería la embriaguez de mi triunfo, no sería el gran instante de mi inspiración, no serían mis noches de placer y de dicha, no sería mi noche nupcial ni el primer vagido de mi primer hijo... Si me dieran, ¡ay!, si me dieran un día más de vida ante la muerte, querría que regresara ¡mi infancia!...

— 0 —

No sé si alguna vez alguien ha formulado esta pregunta, y si alguien ha dado esta respuesta. Pero yo sé que las tres cuartas partes de los hombres de este planeta busca su infancia y que la otra cuarta parte aún sueña con ella. Yo sé que todos los corazones están aferrados a su infancia y que todos los ojos miran con lágrima oculta y con ternura tras el niño perdido en el tiempo.

Pero sé también que en los rincones de la Tierra hay una multitud olvidada, decenas de miles de niños atribulados como yo, los que llegaron a ser los hombres más desdichados del mundo y que permanecerán así porque no tuvieron infancia. Sé que nuestra niñez fue algo que no tiene nombre, una mezcla infernal de infortunio y de tormento, cuyo recuerdo inclusive, al cabo de los años, mantiene aún nuestros corazones endurecidos y las almas chamuscadas.

No tuvimos infancia porque éramos armenios y éramos huérfanos. ¿Puede llamarse infancia a nuestra semidesnuda, descalza y desgraciada existencia sobre las heladas baldosas, en medio del frío y de la lluvia? ¿Era infancia la privación, el hambre, las lágrimas, la indiferencia del extraño y el desafecto del allegado?...

¿Fue infancia la tuya, pequeño Bedros, cuando todas las noches despertabas al orfanato entero con tus gritos de terror y clamabas "¡vinieron!, ¡vinieron!", porque habías visto con tus ojos la matanza de tu madre y de tu hermano mayor "cerca del agua que corría junto al árbol grande", y la escena frecuentaba todas las noches tu sueño lleno de pesadillas y "¡vinieron!, ¡vinieron!"?...

¿Era infancia la espesa niebla que permanentemente flotaba en tus ojos frente a los hornos, la excitación ávida de las alas de tu nariz ante la fragancia de los panes calientes, la saliva amarga en tu seca garganta, ¿eh?, tierno Artín, que a los seis años ya conocías todas las formas del robo y todas las sutilezas del difícil arte de la mendicidad?...

¿Fue infancia la tuya, crespo Sisag, cuando de la bolsa abierta que estaba junto a la puerta del almacén tomaste un montón de dátiles y escapaste, pero no pudiste llevarte siquiera una semilla porque el dueño te alcanzó y al segundo de los tres golpes te quebró la pierna con el astil de la balanza? No quedaste cojo pero el dátil no lo comiste. Cargamos contigo y te llevamos, y hasta el amanecer gemiste "¡mamá!, ¡mamá!"...

Eramos mil, éramos miles, un edificio, varios edificios, todo un barrio, y nuestro barrio era la herida de la ciudad.

Se había invertido la vida para nosotros, se había invertido el destino, se habían invertido los días con su significado y su nombre. Eramos niños cristianos, pero no era al domingo que esperábamos sino al sábado. El domingo era un día como cualquier otro y el pan no era un dedo más grande ese día y ni el sol un poco más caliente. Pero el sábado era el domingo de los judíos y centenares de nosotros nos volcábamos hacia las angostas calles del barrio judío y aguardábamos ¡horas y horas!, debajo de la lluvia, descalzos, temblorosos. Aguardábamos tozuda, denodada, descaradamente frente a las puertas cerradas y rezábamos para que se abrieran y nos invitaran a entrar para encender la luz o revolver la ceniza del brasero, a fin de recibir un pedazo de pan, un puñado de pasas o semillas de zapallo...

Así era la vida en los días de nuestra infancia, y esa vida era la nuestra.

Continúa en Página 6

Electrónica DE LA PAZ
de Esteban Minassian
Service
REFORMA A BINORMA
AUDIO - VIDEO - T.V.
RETIRAMOS A DOMICILIO
Ciudad de la Paz 1782 - Capital Federal
National Panasonic
PHILCO
Talent
JVC
NEC PHILIPS
783-1109
785-6646

Viene de Página 5

ANTRANIG ZAROUKIAN

¿Volverías a tu infancia, Mocoso Abraham, que por un nabo perdiste un ojo y anduviste tres meses con muletas? Quizás no pudiste evitar la piedra en el ojo, pero tu salto del muro del huerto fue una obra maestra de la ineptitud y era natural que lo pagaras tan caro. ¿No viste nuestra huida, cuando trepábamos el muro y para bajar del otro lado nos colgábamos con todo el cuerpo aminorando la altura? Tú subiste al muro y saltaste de golpe, como si abajo hubiera agua. Tú eres el responsable de la fractura de tu rodilla, mas lo de tu ojo fue lmentable. El jardinero no era tan malo, pero la piedra ya la había arrojado y no podía hacerla volver. Te pusieron un ojo de vidrio y disfrutaste dos semanas de las bondades del hospital. Pero, ¿desearías que volvieran aquellos días?...

No éramos solo huérfanos. Nuestros rostros no llevaban la máscara doliente y curtida de la orfandad. No sentíamos la falta de bondad y ternura. Era una fisonomía colectiva la nuestra: ruda, hosca, mala. Odiábamos la gente, nos odiábamos entre sí. La mentira, el disimulo, la falacia eran nuestras armas. Por un insignificante pedazo de pan éramos capaces de mordernos, ensangrentarnos, despedazarnos. Era una ley natural el golpear al débil y el ser golpeado por el fuerte. El amor era una palabra vacía de contenido, la camaradería, un sentimiento desconocido. El pan era el amigo, el compañero, el amor.

¿Quién fue el que me robó el pan de abajo de mi almohada, ladino Toros? El hecho te había dolido más que a mí, sospechaste de Yenovk y propusiste que fuéramos juntos a pegarle. Fuimos y le pegamos. Pero aún después de treinta años he aquí que una voz interior me dice que si bien fue Yenovk quien cobró la paliza, el que comió el pan fuiste tú. ¿Sabes qué maldad cometiste con esa canallesca acción, desalmado Toros? No es que te pida cuenta después de tantos años por haberme quedado todo un día con hambre. No es que sienta el aguijón de la conciencia por haber arañado en forma tan injusta la cara de Yenovk. Después de todo, podría justificarme afirmando que tenía derecho a hacer cualquier cosa por el pan que me fue robado. Pero desde ese día se anidó en mí una mala filosofía que, creciendo y afirmándose, se convirtió en un hábito molesto. De tí aprendí que no hay que guardar nada, ya que un Yonovk o un Toros podían robarlo. Jamás aprendí a conocer el valor del dinero, la importancia de la propiedad, y me hice a la costumbre de no pensar en el mañana. He aqhí la maldad que cometiste al robarme el pan de abajo de mi almohadón, Toros ladrón...

¿Dónde estás, qué fue de tí, ¿Pudiste realizar tu gran sueño, cuyo magnífico cuadro trazaste ante mis ojos después que ajustamos cuentas con Yenovk y nos sentamos en la estera, yo, con hambre y triste, tú, elocuente y entusiasta? Crecer, ganar dinero, ganar dinero y comprar pan, pan blanco y comer hasta la noche, hasta la madrugada, y a Yenovk —"Perro ladrón— no darle ni esto. La parte denegada a Yenovk era el punto de unión de las uñas de tu índice y tu pulgar. ¿Qué ha sido de tu parte de la vida?... ¿Dónde estás Toros?, ¿dónde está Yenovk? ¿dónde están los demás?, ¿viven o han muerto?, ¿será blanco el pan de ellos, o negro?, ¿dormirán satisfechos o con hambre?...

Tropecé con un Levón en Milán, en la plaza del Duomo. Lustraba zapatos debajo de las escaleras del meadero, me reconoció y mencionó mi nombre. Yo no recordé su cara, mas por lo que contaba era sin duda de los nuestros. Lustran diez horas al día y con la mitad de lo que ganaba pagaba el alquiler del lugar. Manifestó de manera categórica que su situación —debajo de las escaleras del meadero— no la cambiaba por el pan gratuito del orfanato...

Le pagué por la limpieza de seis pares de zapatos y me fui a otro barrio a almorzar, temiendo que saliera por un instante del agujero y me viera en el suntuoso restaurante del Duomo...

A otro me lo encontré en París. Nos reconocimos enseguida. Era el Hagop que dormía en el extremo de la última fila en nuestro cuarto. Era rico, tenía hijos y una bonita mujer francesa. Hablaba mal el armenio y peor el francés. Su idea básica, expresada con numerosos **mon vieux**, consistía en que cuando volviera a estallar la guerra —"ya verás, **mon vieux**, la guerra es inevitable y las cosas que sucederán. Esto para vender medio kilo de café a diez mil francos"—, y cuando empiecen a caer las bombas, "ojalá que la más grande caiga sobre nuestro orfanato"...

En todas partes están ellos, mis compañeros sin infancia. Entre ellos hay acaudalados, desgraciados, artistas, triunfadores, frustrados. La vida ya no tiene secretos para ellos, los días no tienen atractivo, la felicidad no tiene encanto porque no tienen infancia.

Su inocencia ha muerto tempranamente, la copiosa fuente de sus sentimientos se secó un lejano día en el fondo de un infierno frío. Van, vienen, gozan, pero hay algo roto, deteriorado en ellos, la huella de una invisible marca sobre sus frentes sombrías.

Son huérfanos. Huérfanos armenios. Los hombres que en el mundo de los hombres aborrecen su infancia...

Este libro es la historia de una infancia magullada...

Traducción BERJ AGEMIAN

Mensaje de salutación enviado por el Comité de Relaciones Culturales con la Diáspora, con motivo del 70° aniversario de su natalicio

"HONESTO INTELECTUAL QUE TRANSITO EL PENOSO CAMINO PARA HACER TRASCENDER LA VERDAD"

"Usted ha dedicado su vida intelectual con tal empeño al servicio de nuestro pueblo, consagrándose como hombre público y periodista, y más aún como esteta, poeta y prosista. Su compilación de poesías "Arrakasdner" constituyó una de las más llamativas manifestaciones de la poesía armenia de la Diáspora, confirmando una vez más aquella verdad de que, aún en los días más duros, el pensamiento creador armenio jamás cesa de producir obras artísticas.

"Usted es uno de aquellos intelectuales armenios diasporáneos que transitó el penoso camino para hacer trascender la verdad. Ha mirado con ojos realistas al mundo y a los hombres, ha interpretado profundamente los fenómenos y siempre permaneció junto a nuestro pueblo. Sus búsquedas de la verdad se reflejaron en el patriótico poema "Hey chan, Erevan".

"Durante décadas continuas desde las páginas del seminario "Nairí", fundado por Usted, ha contado a la Diáspora armenia el impulso de nuestra renacida patria, las hazañas de nuestro pueblo. Con sus medulares artículos periodísticos ha contribuido enormemente a la sagrada tarea de la preservación de la armenidad, al fortalecimiento y a la ampliación de los vínculos Patria-Diáspora. Nosotros apreciamos valiosamente su labor como poeta y prosista. Solamente la pluma de un noble patriota podía producir obras artísticas como "Hombres sin infancia" y "Ierazaín Alepo", a través de las cuales el lector armenio puede compartir la tragedia vivida por nuestro pueblo e interpretar profundamente el pensamiento de los nuevos y significativos tiempos, que condenan los anales de seis décadas de la Armenia soviética. La publicación de sus trabajos, no sólo originales sino también traducidos al ruso, testimonian el gran valor que la Patria le confiere a su actividad consagrada a ella".

Ereván, "Hayreniki Tzain", 11/5/83

agasajos
banquetes
menu a la carte
COMIDAS ARTESANALES
ARMENIAS
INSTITUTO PRIVADO MARIE MANOOGIAN
PROMOCION 1989
viernes 21 hs
comidas p/llevar
postres orientales
los invitamos a cenar en un ambiente familiar
armenia 1322
773-2820 · 772-2617 · 982-1253 · 551-7768 · 432-7448
reservas

El señor Marashlian, con el matrimonio Armen y Siranush Mezadurian

...Y SE FUE KEVORK MARASHLIAN

Un amigo, un hombre cabal, un armenio de primera línea, viajó el 22 de junio a la ciudad norteamericana de Boston, en busca de su destino.

A las reuniones de despedida de que diéramos cuenta en nuestro número anterior, debe agregarse aquí la cena que le ofreció la Asociación Cultural Tekeyan y **Sardarabad** en "La Cantina de David", el martes 20, y en la que rodearon a Kevork Marashlian una veintena de amigos pertenecientes a estas Instituciones.

Allí abrió la tanda de discursos de homenaje nuestro Director, el señor Mihran Sarafian, quien con palabra expresiva resaltó las virtudes del homenajeado al tiempo que brindó por la continuidad de sus éxitos también en suelo norteamericano.

Luego le tocó al turno al señor Aram Donikian, quien entre otras cosas, dijo: "Ojalá que nuestro Kevork alcance el mismo éxito y prestigio en el lugar adonde va —Boston— como lo tuvo entre nosotros".

Por su parte el Profesor Varuyan Adjemian, luego de extenderse en la feliz trayectoria del señor Marashlian, expresó: "Kevork, permítame llamarlo mi hermano menor, o mi hijo. Me pregunto por qué los valores que nos vienen de Oriente nos dejan en poco tiempo, y pienso que es porque no sabemos o no queremos apreciarlos". Y terminó deseándole éxito en su nuevo destino.

Cuando le llegó el turno a nuestro editorialista, señor Norair Karadanian, empezó

Cuando le llegó el turno a nuestro editorialista, señor Norair Karadanian, empezó diciendo: "Kevork, yo puedo llamarlo mi hermano, porque un amigo de valor que nosotros elegimos en plena madurez, es a menudo mejor que un hermano que nos impone la Naturaleza.

Este momento es triste y alegre. Triste, porque un ser querido nos deja; no sabemos por cuanto tiempo. Alegre, porque él lleva la representación de nuestra comunidad, y a través de sus indudables logros y grandes valores será valorizada esta comunidad, tal vez no tan conocida. Será como nuestro embajador.

Kevork fue uno de los pilares de Sardarabad, también fue maestro, director del Colegio y uno de los responsables de UGAB. Persona dedicada a sus tareas, que trabajó responsablemente, silenciosamente, sin exhibicionismos.

Resumiendo, fue un verdadero soldado. Y así como los buenos soldados están dedicados a la Patria, él se dedicó a la comunidad y a sus Instituciones.

Con estos méritos, seguramente lo acompañará el éxito en cualquier lugar donde esté, y dará prestigio a la armenidad."

Al agradecer, visiblemente emocionado, el señor Marashlian dijo que, aunque él se iba, su alma quedaba aquí. Y que trabajará ahincadamente para que Sardarabad sea el mejor vocero de la armenidad en la Diáspora.

Las fotografías, tomadas por Martín Keskiskian, corresponden a la Cantina de David y a la despedida en Ezeiza

EMISIONES DE RADIO EREVAN PARA SUDAMERICA

...rogramas especiales para Sudamérica, Radio Ereván transmite diariamente desde Armenia en las bandas de 30 y 24 metros, en 9.875 y 1.2050 khrtz, de 19.00 a 20.00 hs.

Las emisiones se realizan en armenio, tras las que se efectúa un resumen de la información en idioma castellano.

Se solicita a los oyentes enviar sus opiniones respecto de la programación.

Dirección de Radio Ereván

La clásica cocina francesa
con un toque oriental

Au Bon Air

Cocina personalizada de Fereydoun Kia
Tres Sargentos 496 - (1054) - Buenos Aires - Argentina
T.E.: 313-2135

EL AJEDREZ DE LOS ARMENIOS

Algunos finales:

En la posición Blancas: R1DTR, T1CR, C3R

En la posición Negras: R7R, A8R, P6AR

Juegan las blancas y ganan en tres movimientos. Dan mate o las negras deben abandonar.

En la posición Negras: A8AD, A8CD, C7TD, Rey 2CD

En la posición Blancas: R3CD y A1R existe la necesidad blanca de evitar la liberación del caballo negro, para lo cual el alfil tiene una función especial. Por su parte, el rey negro buscaría algún contacto con su caballo. ¿Por cuáles casillas? Fijémosnos que las tres piezas menores negras no pueden desatarse. Tablas.

Sobre **Rafael Vaganian** hemos de presentarles una partida de gran interés, comentada por el mismo Vaganian. Veamos su desarrollo:

L. PORTISCH 2610 – VAGANIAN 2625

Saint John (m/1) 1988

1. ♘f3 ♘f6 2. c4 e6 3. ♘c3 d5 4. d4 ♗e7 5. ♗g5 h6 6. ♗h4 0–0 7. e3 b6 8. ♖c1 ♗b7 9. ♗e2 dc4 [9. . . ♘bd7 10. cd5 ed5 11. 0–0 c5 12. ♕a4 a6 13. dc5 ♘c5 14. ♕c2 ±] 10. ♗c4 ♘bd7 11. 0–0 c5 12. ♕e2 a6 13. a4 [13. dc5 ♘c5 14. ♖fd1 ♕e8 15. ♘e5?! b5 16. ♘b5 ♕b8! 17. ♗g3 ab5 18. ♘g6 fg6 19. ♗b8 bc4 ∓] cd4 14. ♘d4 ♘c5 15. f3!? ♕e8!? N [15. . . ♘h5?! — 43 '546] 16. ♕c2 [16. b3 ♘fe4! 17. ♘e4 ♗h4 18. ♘d6 ♕e7 19. ♘b7 ♕b7 =] ♖c8 17. ♗a2 ♘d5!? 18. ♗d5 [18. ♗b1 f5?! 19. ♘d5 ♗d5 20. ♗e7 ♕e7, 21. b4 ♘b3?! 22. ♕c8 ♖c8 (22. . . ♘d4? 23. ed4 ♖c8 24. ♖c8 ♔f7: 24. ♔h7 ∓ ; 23. ♕a6 + –) 23. ♖c8 ♔f7 24. ♘b3 ♗b3 = ; 18. . . g6!?] ♗h4! = [18. . . cd5 19. ♗e7 ♕e7 20. ♖fc1 g6 ±] 19. ♗b7 ♘b7 20. ♕b3?! [20. ♕c4 ♗g5! △ ♘c5] ♘a5! ∓ 21. ♕d1 [21. ♕b6? ♘c4 22. ♕a6 ♘e3 – +] ♗f6 22. ♕e2 ♕d7 23. ♖fd1!? [23. ♕a6?! ♗d4 24. ed4?! ♕d4 25. ♔h1 ♖fd8 ∓ 26. ♖fd1? ♖c3!! – + ; 24. ♕d3!? ∓] ♕b7 24. ♘e4 ♗e7! [24. . . ♗d4 25. ♖c8! (25. ♘d6? ♗c3 26. ♔f1 ♖c1 27. ♘b7 ♖d1 28. ♕d1 ♘b7 – – + ; 25. cd4 ♖c1 26. ♖c1 ♖d8 ∓) ♗c3 26. ♕e3 ♖c8?! 27. ♘d6 ♕d7 28. ♕b6! ♕a4? 29. b3 + –] 25. ♕f1 ♖fd8 26. ♖c8 ♖c8 27. ♖c1 1/2 : 1/2 [Vaganjan]

Leamos esta historia

Dos señores de determinado país se disputan un territorio, con sudor y con lágrimas, sobre un tablero de ajedrez, enemistando dos ejércitos pequeñísimos de madera, y el creador del juego, un tal ISSA, recibe la recompensa del rey Hiram, quien salta de alegría contento por haber resuelto en paz un diferendo sin solución aparente. Es la famosa leyenda del grano del trigo y de las casillas del ajedrez. Issa dijo que se conformaba con un grano de trigo por la primera casilla, dos por la segunda, cuatro por la tercera, dieciseis por la cuarta y así en progresión geométrica hasta la casilla 64. Le pareció al rey muy modesta la pretensión, pero al hacer los cálculos se vio que había que entregar a Issa la suma de 87.076 billones de granos, cantidad que no podían cubrir todos los graneros del reino.

La historia data del siglo V antes de Cristo. Aunque la invención del ajedrez puede facilmente remontarse al séptimo u octavo, entre las poblaciones persas, hindúes y chinas, muy próximas, inmediatamente lindantes con Armenia, nación que siempre mantuvo relaciones comerciales y diplomáticas con las regiones orientales de Asia.

El ajedrez tiene parentesco con el teatro, en el hecho de trasladar sucesos reales al escenario de la teatralización, reemplazando a las personas actuantes por símbolos de marfil, madera, piedra u otro material. Luego, la forma y la investidura de esos trebejos implicaron sus peculiares movimientos, interrelacionando circunstancias, infundiéndoles vida y creando a su vez la propia cultura.

El rey, de a un paso hacia todas las direcciones representa la sabiduría y la pesadumbre de la sensatez. La reina tiene las atribuciones de acción de que carece el rey, siendo y representando su mente y su corazón en todas partes. Los alfiles, que miran de reojo y escuchan detrás de las paredes, como buenos consejeros, son los oídos y los ojos del rey, casi siempre distribuyendo el accionar de ataque y defensa. Los caballos, camellos o elefantes saltan como verdaderos corceles y representan un arma más al acertar sus cascos donde menos uno lo imagina. Las torres trabajan en forma horizontal y vertical, las dos líneas indispensables para la arquitectura, cimiento y edificio, y se sitúan simbólicamente en las cuatro esquinas del tablero. Los peones o soldados parecen los sacrificados de la batalla, van delante un paso y toman de costado, quizá por directivas de los alfiles. Sin embargo el peón valiente que alcance la última línea o concrete ideales grandes puede cambiar de categoría, ser si desea, un conde o un barón y elegir su nuevo accionar.

Otro pueblo, el griego, mantuvo desde antiguo intercambio de manufacturas comerciales con Armenia, a través del extremo sudoriental del Mar Negro; extraía de ella riquezas minerales y admiraba sus artesanías. Se conoce que fueron los griegos quienes introdujeron el juego en Occidente y no se difundió entonces por Europa, permaneciendo dentro de las cortes helenas como diversión de los monarcas y príncipes, y nunca se supo que fuera incluido en las Olimpíadas, agregándose a las competencias de carreras a pie, de caballos o de carros, al *disco, al salto, la lucha*, el *pugilato, el pancracio* o la música y la poesía, cosa realmente difícil por el carácter eminente y cortesano del ajedrez.

Un juego tan espiritual como el ajedrez no prendió demasiado en el pueblo heleno, el cual, una vez concluidas las Olimpíadas, donde participaban todas las colonias, Atenas y Esparta, proseguía con sus luchas y con sus guerras. En realidad todo el mundo conocido carecía de la paz y de la tranquilidad necesarias para el desarrollo del ajedrez.

A los griegos sucedieron los romanos, pueblo belicoso de la Etruria, en su difusión en Roma. Luego los bárbaros y los árabes lo llevaron a Italia y a España, donde se remiten las primeras partidas anotadas, del siglo XV cuando el jaque mate, las tablas y el enroque adoptaron su forma actual, y los peones, los alfiles y la dama adquirieron mayor movilidad. El primer torneo internacional se celebró en Londres en 1851 y Guillermo Steiniz fue el primer campeón hasta 1894. En esta historia, mezcla de leyenda y verdad, los armenios tienen un papel primordial como mediadores y difusores del ajedrez, puesto que las carreteras comerciales y militares en el mundo antiguo colocaban a Armenia como centro irradiador de las culturas y núcleo integrador del Oriente y del Occidente.

En la próxima nota, tendremos enseñanzas y partidas del actual campeón del mundo Garry Kasparov. Hasta pronto.

Daniel Roberto Kasparian

CASA Rivera
. Remises
. Sepelios
. Traslados
CORALLC, CUFARO Y CIA.
. Jubilados, pensionados, cónyuges y fliares. sin cargo
Av. Córdoba 4902- T.E.: 773-2800/772-3288

HOKEANKISD

Con motivo del primer aniversario del fallecimiento de nuestro esposo, padre y abuelo

SAHAG VANESKEHEIAN

invitamos a la Misa que haremos oficiar en la Catedral San Gregorio El Iluminador, el domingo 2 de julio de 1989.

Su esposa, sus hijos y nietos

Պատկերներ, Պատկերներ, Մղձաւանջային Պատկերներ

Գրեց ՅԱԿՈՐ Յ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Անցեր է գրեթէ երկու ամիս, պաշտօնապէս արդէն փակուեր է սուգի ու քառասունքի շրջանը, մեծ տրամութիւնը, սակայն, չի ճանչնար ֆակում ու պաշտօնականութիւն, ենթագիտակցութեանդ մէջէն կը շարունակէ ստէպ-ստէպ վերանորոգել պղտոր հոսանքը օրերուն, մղձաւանջային պատկերներէն ծորող թախիծը Մեծ Սուգին:

Եւ, ամէն օր, բան մը գրելու, էութիւնդ ճնշող մտածումի բեռը ուրիշներու հետ բաժնել թեթեւնալու ներքին պահանջդ, զգացումներու հեղեղումէն չուարած ու ջլատուած, կը թնճուկէ ուղեղդ: Ու գրիչը կը սկսի չհնազանդիլ մատներուդ, գրել ուզածդ չի վերածուիր ըսել ուցածիդ խորքը կշռող նախադասութիւններու: Եւ դուն, երկարօրէն պարապին նայելէն յոգնած, սրտնեղած՝ գրիչը ձեռքդէդ վար կը ձգես:

Երկրաշարժ:

Տիւ եւ գիշեր, տեսանելիք ու լսելիք ողողուած են այս ընդարձակ երկրին օդալիքներէն ու լրագիրներէն հոսող խառնաչփոթ լուրերով, աղէկէզ պատկերներով: Քսանըհինգ հազար, ոչ, յիսունը հինգ հազար, օ՜, ոչ, հարիւր հազար կեանքի կորուստ, ու կորուստ անաստնի եւ ինչքի:

Իւրաքանչիւր նոր լուր ու պատկեր, նոր ողբերգութիւն մըն է, որ կը պղտորէ աչքերդ, կ'ալեկոծէ հոգիդ: Եւ յաճախ, միեւնոյն լուրը, միեւնոյն գրիչէն՝ բայց տարբեր գործակալութենէ՝ կը մղուիս կարգալու քանի մը անգամ, քանի մը տարբեր թերթերու մէջ: Եւ իւրաքանչիւր անգամ կ'ապրիս հոգիի նոյն ալեկոծութիւնը: Պատկեր ու լուր, քունիդ մէջ իսկ վերածուած յաճախանքի, փակ կոպերուդ տակ կ'երեւեւկեն առանց հանգստելու: Եւ, օրերու ընթացքին հոգեպէս յոռեզրուած, կը սկսիս վերապրիլ հին անդորհանքը Մեծ եղեռնին՝ զոր ամբողջ կեանք մը մոռնալ կը փորձէիր:

Երկրաշարժ:

Ողջ աշխարհին լուրերը կը դառնան քու ափ մը Արմէնիայիդ չուրջը, քարտէսին վրայ՝ կէտ մը հազիւ: Քու օտար բոյնէդ հազարներով մղոն անդին, ժողովուրդիդ բախտը, նորէն, նժարի վրայ է: Ընթերցես նոյն իսկ՝ իր լրնելուծեան բաղդը: Ընդերքի սանդարամետական մութ ուժեր, միացած վերեւի զարաւոր ոսոխիդ, կը դղրդեն ամբողջ հայաշխարհը: Սումգայիթի վերքերը տակաւին բաց՝ այժմ, յանկարծ ... Լենինական, Կիրովական, Ստեփանաւան, Սպիտակ...

Հանգած ասուպներ բոլորը...

Մոխիրի վրայ մոխիր, ամէնքը...

Եւ տակաւին, մօտն ու հեռուն, Աստուծմէ ու մարդոցմէ մոռցուած՝ եւ սակայն ցեղին երեքհազարամեայ պատմութեանը խարիսխ ու խորան՝ զարմանալ պատմութեանը

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ (ՇԱՐ. Ց-ՐԴ ԷՋԷՆ)

ներ, մէկ վայրկեանի մէջ ծերացած մայրեր, որոնք, անգին, հաւաքուած բացօդեայ օձախի մը վրան եռացող կաթսային շուրջը՝ իրենց հաւաքական սուգը կ'եռացնեն: Ժամ ու ժամանակ խառնած իրարու՝ հին են գիշեր ու ցերեկ: Երթալիք տուն չունին: Ընելիք գործ ալ չունին, բացի հնհնալէ ու յուրեայն արցունք թափելէ:

Ահա եւ միջին տարիքով մարդ մը: Իրեն նման աղշահար մարդոց խումբի մը մէջ կանգնած բերանորաց, եւ սակայն հեռու խումբէն՝ ան կը նայի գուաձան լեռներուն: Կամ, թերեւս, չմորած, անդ մըն ալ չի նայիր, պարզապէս իր կեանքի կոտրած գերանններուն ու խախտած սիւններուն հետ է ան, եւ, յայու ու խնդակու միջեւ իր չըրթունքները քարացած, ան պարզապէս չի գիտեր թէ ինչու բաց է իր բերանը, ու ինչու ցոյց կուտայ իր սպիտակ ատամնաշարքը...:

Հեռատեսիլին խօսնակը, այդ կէտին, կ'ուզէ ինք խօսիլ: Կ'ուզէ խօսիլ՝ երկրագունդին վրայ տեղի ունեցած երկրաշարժներու ժամանակագրութենէն, անոնց խլած մարդկային կեանքի կորուստներէն, իւրաքանչիւր աւիթով փլատակուածներու թիւերէն: Եւ կուտայ մանրամասնութիւններ ու վիճակագրական թուանշաններ:

Մտքիդ մէջ քովէ քով դնելով տրուած իւրաքանչիւր երկրի կորուստներն ու բնակչութեան թիւերը, եւ համեմատելով զանոնք քու ժողովուրդիդ թիւին ու կորուստին հետ, իսկոյն կը ցնցուիս տեսնայրին ահաւոր տարբերութենէն: Հայաստանէրկրի fառասուն տոկոսը ուրեմն աւերուած... իր երեք միլիոն բնակչութեան հարիւր հազարէ աւելին...:

Պատկերահան թափանցող ոսպնեակը այժմ ցոյց կուտայ խոշորակազմ մարդ մը, որ փողոցն ի վար կը քալէ չի գիտեր ուր: Մարդուն մօրաք քայլերէն կը հետեւցնես թէ երթալիք մասնաւոր տեղ մը չունի: Վերարկու ալ չունի: Ու ալ՝ բաց գլխուն վրայ՝ գլխարկ: Կարծես այս աշխարհէն իսկ չէ: Տարուած է իր մեծ մարմինը անչափ աւելի մեծ վիշտէ մը: Եւ յանձնուած իր էութիւնը տրորող վիշտի փոթորիկին, ան պարզապէս կ'առիպուի քալել, չի գիտեր, ուր հաւանաբար դատապարտուած է քալելու այդպէս՝ ցկեանս: Ու կը քալէ, մեծ քայլերով: Իր փոքրակազմ կինը դժուարութիւն կ'ունենայ համընթաց քայլ պահելու իրեն հետ:

Ցանկարծ, չես գիտեր մտային ինչ թափառումներով, ինչ մութ բաւիղներով մոլորած ու մոլեգնած՝ ան իր թաւամազ մերկ բազուկը երկինք կը ցցէ գայրագին: Շրթունքներու շարժումէն կը զգաս թէ ան բողոք ունի լեզուին վրայ ու կեռայ ներքնապէս: Կինը, զսպելու համար մարդուն յանկարծական պոռթկումը, կը փորձէ անոր բազուկը վար քաշել: Բայց չի յաջողիր:

Զօրաշէն, Լուսաղբիւր, Լեռնապար, Լեռնաւան...

Սպիտակ մազերով ծերունի մը, որ օրերով առիթ չէ ունեցած իր ձիւնոտած երեսը ածիլելու, իր կարճ հասակէն աւելի երկար տախտակի մը լայնքեկ մէկ կողը քաշքըշելով, մրջիւնի պէս կը ճգնի տանիլ զայն ուր որ տարուելու էր, ուր որ թերեւս աման մը լեցուն ջուր եռացնելու, եւ կամ թաղին ծայրը մնացող խարոյկին կեանքը երկարաձգելու կարիքը կար:

Պահակ զինուոր մը, ուղիղ կանգնած, իր բուրդէ երկար վերարկուին մէջ տաք ու ինքնաբաւ՝ իր փոքրիկ հեղինակութեան նոյնքան ինքնաբաւ դիրքէն կը դիտէ ծերունիին դժուար քաշկռտուքը, բայց, հեղինակաւորապէս կը մնայ թեք, անտարբեր: Դէմքին վրայ ոչ մէկ նշոյլ արգահատանքի:

Զինուորին տարեկից երիտասարդ մը, ծանրոցով մը բեռնաւոր արդէն, կը խղճահարի ծերունիին: Վայրկեան մը կը կենայ: Իր ծանր ծրարը աջ ու ձախ կը փոփոխէ: Ցետոյ, ծերունիին տախտակի չերտը առնել տեղաւորելով իր աջ թեւին տակ, կը հետեւի անոր դանդաղ քայլերուն:

Զինուորը միշտ կը նայի հետաքրքիր, բայց կը մնայ հեղինակաւորապէս անտարբեր:

Լոռի, Խնկոյեան, Ծաղկաբեր, Ծիլfար...

Անհանդարտ ոսպնեակը յետոյ քեզ կը փոխադրէ Նալպանդ, խաշնարածութեան կեդրոն լեռնային գիւղ մը, – կ'ըսէ «Արմէնփրէս»ը:

Իսկ դուն հարց կուտաս «Արմէնփրէս»ին, թէ՝ Հայաստանի ո՞ր մէկ գիւղը լեռնային չէ:

Վայրի ծաղիկներու նման անոնք բուսած են անմատչելի լեռնալանջերու վրայ, մութ ձորերու պռունկին, բնութեան մօտիկ ըլլալու հովուերգական իղձերով: Իսկ դաշտերը, արդար հացով ու հատիկով յուռթի դրախտային դաշտերը, սեւ օր մը իրմէ սահեցան գացին հեռու, հեռու, ու իրեն թողուցին հրաբխային այս անհանդարտ լեռները միայն, մերկ լեռները...

Կը նայիս Նալպանտին, վերէն: Կարծես, անոր վրայէն հսկայ խոփ մը անցնելով, պատռեր բացեր է խորունկ վէրքեր, անկանոն խոռոչներ: Եւ, ցմրուր անտարբերութեամբ մը հողատակ առեր է ... գիւղին 980 ընտանիքները գրեթէ ամբողջութեամբ: Երէկի արեւոտ ու աղմկոտ գիւղէն խնայեր է միայն երկու հարիւր հոգիներու կեանքը, իբրեւ նմոյշ...

– Նալպանտի մէջ երեխաներ չկան այլեւս,– կ'ըսէ Հրանդ Մանկասարեանը, վերապրողներէն մէկը: – Հինգ հարիւր երեխաներ, իրենց ուսուցիչներով միասին մնացին դպրոցի փլատակներուն տակ: Ազատեցան, միայն 8րդ դասարանի ափ մը աշակերտները, որոնք դուրսը գբօսանքի էին...

Այդպէս կ'ըսէ Հրանդ Մանկասարեանը, ու ձայնը, կոկորդին մէջ, կը խեղդուի: Եւ քամէրայէն հեռացած պահուն ան չի կրնար այլեւս ըսել թէ՝

... Այս հինգ հարիւր աշակերտներուն մէջ ինչ խոստումներ կային, դեռ նորաբողբոջ վիճակի մէջ տաղանդի ինչ խմորումներ, անոնց կապուած ծնողական որպիսի արդար յոյսեր: Որոնք, իրենց ծաղիկ կեանքերու վաղորդայնին, առիթ չունեցան բացուելու, ու խմբովին ողջ-ողջ գերեզմանուեցան առտուան ժամը 11·41ին, ճզմուեցան ամէնքը, ոմանք՝ ամբողջ դասարանով երգ մը սերտած պահուն, երգին բառերը դեռ իրենց շըրթունքներուն վրայ: Ուրիշներ՝ գրիչները մատներու միջեւ՝ շարադրութեան մը բառերը հեգելու ատեն: Եւ տակաւին ուրիշներ՝ սեւ գրատախտակին առջեւ, կաւիճէն փոշոտած մատներով թուաբանական խնդիր մը լուծելու վայրկեանին: Ժամը 11·41ին: Բոլորը...

Աւերակ դպրոցին խառնակոյտը պեղող ֆրասական օգնութեան ջոկատի մարդոցմէն միջին տարիքի մէկը, այդ պահուն, տասնեակ մը ճըզմուած ու անդամահատուած փոքրիկ մարմիններ դուրս քաշելէ, ու փողոցին մէջ զանոնք քովէ քով շարելէ ետք, ահաւոր կերպով ցնցուած՝ սիրտի տագնապով յանկարծամահ՝ գետին կ'իյնայ...: Ան կը յիշէ, թերեւս, հեռուն մնացած իր զաւակները, իր տունը, ու մարդերու մէջ իբրեւ մարդ զգայուն՝ կ'իյնայ անշունչ ...

Կ'իյնայ, բայց, կը բարձրանայ...

Եւ մինչ հոս, կեանքեր փրկելու համար իր կեանքը վրայ կուտար այդ ազնիւ ֆրանսացին, քանի մը գիւզ անդին Լինքորանի մէջ , կամ դեռ աւելի հեռու՝ մաղձարմատ Նաւդոստայնի մէջ ալ, տարբեր ատուծոյ մը ստեղծած երկոտանի մարդիկ, վերեւի տխմար պատկերին ու աւերին ի տես փողոց իջած ... կը պարեն հրճուալի...: Եւ իրենց դրացիավայել «վիշտը» արտայայտելու համար ալ, նկատի ունենալով մօտալուտ Ծնունդի ու Նոր Տարիի տօնական օրերը՝ կլոր ափսէի չափով պանիրի գունտեր նուէր կը ղրկեն աղէտեալներու հասցէին: Չեն մոռնար նոյնիսկ, Ծննդեան կարկանդակներու վայել տառերով պանիրի գունտերուն վրայ ձօնագրել՝ «Շնորհաւոր երկրաշարժ»:

Ցետոյ, շարունակելով դեռ իրենց շնորհաւորանքը, եւ ցոյց տալու համար իրենց մարդկայնութեան ու մարդեղութեան չափը՝ խմբովին երկաթուղիի կայարան կ'երթան, ու «եղբայրական» քարերով կը ջարդեն, քաղաքակիրթ աշխարհի ամէն կողմերէն ու սովետական միւս հանրապետութիւններէն Արմէնիա ղրկուող՝ մթերքի կառաշարներն ու անոնց ապակիները...

Եւ դեռ նոյն «եղբայրական» խանդով կ'երթան կրակի կուտան ինը հայու տուն, փոխադրելով իրենց սփդուռնական պարը հրդեհուող տուներուն շուրջը...

Ու պաստառը, խմբական պարի ու հրդեհի ու ապակեջարդերու տեսարաններէն սիրտխառնուք ունենալով, իր ոսպնեակը նորէն կը փոխադրէ այն ացնուական շունին, որ աւելի մարդկային էր, որ կենդանական վիշտով կը լիզէր դէմքը դպրոցական տղուն...

Կաթնաջուր, Կէր-կէր, Կաfաւասար, Հարթգիւղ:

(Վերջը յաջորդիւ)

Միակողմանի երթեւեկութիւններ

Տոքթ. ՎԱԶԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՇԱՐ. ՆԱԽՈՐԴ ԹԻՒԷՆ

Առնէ իրենց բանականութիւնը տրամաբանական ամէն առարկութեան եւ փաստի առջեւ փակածներն են, որոնց տարհամոզումը կը կարօտի ժամանակի մաշեցնող անուսպառութին: Աւելի չափաւորականներ կը պնդեն թէ երկրաշարժին հետեւանքով տեղի ունեցած է զինաբանի պայթում մը եւ, նոյնիսկ հիւլէական գլխիկներով երթիռներ անհետացած են հողին տակ կամ պայթած:

Ոմանք կը տարհամոզւին՝ երբ կ'ըսենք թէ արեւմտեան մամուլը առիթ պիտի չփախցնէր թմբկահարելու նման բան մը, եթէ իրականութիւն ըլլար, եւ թէ բացարձակապէս խօսք չկայ շողոգործօն ճառագայթներու մասին, այդ տարածքին վըրայ:

Այսօրինակ զրոյցներ յետագային կ'ունենամ նաեւ Երեւանի մէջ, համալսարան յաճախած անձերու հետ...: Ցաւալի է թէ կայ հիասթափութեան, դժգոհանքի եւ ընդվզումի հիւանդագին հոգեբանութիւն մը, որ հիմնականին մէջ ուղղուած է իշխանութիւններուն դէմ՝ զանոնք նկատելով անձնընհաս ու անպարկեշտ: Բայց մարդիկ կը մոռնան որ իշխանութիւն մը կ'արժէ այնքան, որքան նոյնինքն ժողովուրդը...: Եթէ հարցը վերաբերէր միայն երկրաշարժին հետեւանքները դարմանելու ուղղութեամբ սկըզբնական շրջանին իշխանութիւններուն ցուցաբերած անճրկումին եւ դանդաղկոտութեան՝ դիւրին պիտի ըլլար օտար պետական գործիչներու եւ մասնագէտներու նման կրկնել թէ նոյնիսկ աշխարհի ամենազարգացած երկիրներու իշխանաւորներ պիտի անճրկէին նըման հսկայ տարողութեամբ աղէտի մը դիմաց: Սակայն հարցին արմատները թաղուած են նախերկրաշարժային թուականներուն մէջ: Երկրաշարժը պարզապէս սրեց ամէն բան եւ մէկ օրէն միւսը ցնցիչ մերկութեամբ մը բացայայտեց իսկութիւնը մեր հայրենիքի քաղաքակըրթական մակարդակին եւ ընկերային կառոյցին:

Ցառաջիկային առիթ կ'ըլլայ խորանալու այս երեւոյթներուն մէջ: Հոս հարկ է նշել թէ պատասխանատըւութիւնը մեր կացութաձեւին ու գոյավիճակին, ինչպէս նաեւ պատասխանատըւութիւնը կատարելի վերակառուցողական աշխատանքներուն՝ իշխանութիւններուն հետ հաւասարապէս կը տարածուի ժողովուրդի բոլոր անհատներուն վրայ: Եւ մեղուաջան աշխատանքի մը ստիպողականութեան սա օրերուն, փոխադարձ մեղադրանքներու կամ քինախնդիր մօտեցումներու պերճանքը շատ է մեզի:

Նալպանտցիները համակերպած կը թուին ըլլալ աղէտին: Անոնք ուշի ուշով կը հետեւին մեր տուած լուսաբանութիւններուն եւ կատարուածը կ'ընդունին իբրեւ բնական աղէտ: Ապա, մէկ մարդու պէս, շնորհակալութեան եւ երախտագիտութեան սրտառուչ խօսքեր կ'ուղղեն բովանդակ սփիւռքահայութեան եւ համայն աշխարհի՝ իրենց կատարուած օժանդակութեան համար:

Հոս, Լենինական թէ այլուր, մասնաւորապէս համակրանքի եւ գնահատանքի արտայայտութիւններ կ'ուղղուին Հ.Բ.Ը.Մ.-ի հասցէին, որուն խնամատարական գործին որակն ու կազմակերպ բնոյթը կը գնահատուին ուրիշներէ: Երեւանի Արարատեան Թեմի առաջնորդարանին մէջ պիտի տեսնեմ խնամքով պատրաստուած ցուցակներ, որոնց հիմամբ է որ Բարեգործականը օգնութիւն ցուցաբերած է աւելի քան 40,000 աղիտեալներու:

Մեր կողքին կը յայտնուի պատանի մը, որուն դէմքէն երկրաշարժը չնչած տարած է ամէն արտայայտութիւն: Անորոշին ուղղուած հայեացքը բնաւ չի խօսիր կենդանութենէ՝ թափառայած ուրուական ըլլայ կարծէք: Քանի քանիներ այս կամ նման վիճակի մատնած է ահաւոր երկրաշարժը:

Միտքս կու գայ Արշակ Զօպանեանին «Երկրաշարժը արտասահմանի մէջ» գործը: Պատահական չէ այս մտաբերումը: Պելճիքաբնակ հայուն հետ կ'ունենամ բանավէճ մը ազգային այժմէական հարցերու մասին: Վէճը կը ծաւալի ու կ'ընդգրկէ հայրենի իրականութիւնը եւ Դաշնակցութեան դիրքը անոր հանդէպ: Կը հասնինք մինչեւ դրօշակային շարժումը Բ. աշխարհամարտին: Երբ զրուցակիցս այլեւս անհրաժեշտ չի նկատեր տրամաբանական փաստարկներու կամ պատմական իրականութիւններու դիմելը, կ'ունենայ զգացական ջախջախիչ զեղում մը. կը ծռի ու կը համբուրէ հողը, «Դաշնակցականները այսպէս կը համբուրեն հայրենի հողը» ըսելով: Հոն ուր զգացականութիւնը կը միջամտէ՝ բանականութիւնը կը պարտուի: Ցաւալի է: Կը շնորհաւորեմ զինք, որ դաշնակցական համակիր մըն է միայն, ուրախութիւն յայտնելով որ Հայաստանի խորհրդայնացումէն անմիջապէս ետք, պատկանած կազմակերպութիւններուս ներկայացուցիչներուն համբուրած եւ վերածաղկեցուցած հողը այսօր կ'ունենայ յետամնաց համբուրողներ վերջապէս:

Այո, բարեբար երկրաշարժ մը պատահած է դաշնակցական մամուլին մէջ եւ կը թուի թէ անցեալին բացուած արհեստական ու ազգավնաս խրամատները սկսած են նեղնալ՝ հայրենիքի նըկատմամբ Դաշնակցութեան գրաւոր վարքագիծին փոփոխութեան շնորհիւ: Կ'ըսեմ գրաւոր՝ որովհետեւ Հայաստան այցելող դաշնակցական գործիչներու ընթացքը այնքան ալ հաշտ չ'ընթանար յայտարարուածին հետ. բացի այդ՝ Դաշնակցութեան հակակշռին ենթակայ Անթիլիասի Կաթողիկոսութիւնը շօշափելի ապացոյցներ չի տար խօսքերէ անդին անցնող գործնական փոփոխութիւններու մասին:

Բայց եւ այնպէս դրական է այսքանն իսկ: Եւ գոհունակութեամբ կը մտածեմ թէ այս փոփոխութիւնը հնարաւոր կ'ըլլայ նաեւ շնորհիւ տասնամեակներու այն խաղաղ պայքարին, զոր մեր ճակատը մղած է սփիւռքահայութիւնը հայրենիքով խանդավառելու եւ հայրենիքին կապելու ի խնդիր: Ու տակաւին հաճոյքով կը նըշմարեմ որ հայրենիքի իշխանութիւններն ալ ոճի փոփոխութեամբ մը դադրած են Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի թշնամի նկատելէ: Երանի՛ թէ չուշանայ այն օրը, ուր անկեղծ գործակցութիւն ըլլայ հիմնախարիսխը ներկայի այս երեւութական բարեփոխումներուն:

Լենինակա՞ն: Ի՞նչ բառերով պատմել տեսածներս:

Ասդին, վրաններու տակ, Կուրղինեանի անուան դպրոցի աշակերտութիւնը կը հետեւի ուսման՝ յիշելով հաւանաբար տարագրութեան անապատներու աւազներուն վրայ եւս զարգանալու իրենց կամքը աղաղակող ապերն ու պապերը: Նախկին դպրոցաշէնքէն մնացած է միայն Շուշանիկ Կուրղինեանին կիսանդրին, որ վըրաններուն առջեւ կարծէք կը հսկէ որ մնացորդացը անի անփորձանք:

Անդին, դարձեալ վրաններու տակ, Բազմարուեստից հիմնարկն է: Համարեա ոչինչ մնացած է հիմնարկէն, որուն ընդարձակման նպատակով ձեռնարկուած նոր մասնաշէնքին շինութիւնը կանգ առած է՝ ողբալու կորուստը իր նախորդին:

Գօտեպնդիչ երեւոյթներ կու գան փարատելու տխուր մտածումներ: Ժողովուրդը այլեւս ձերբազատ է հագուստի եւ սնունդի անմիջական կարիքներու բաւարարման մտահոգութենէն: Հիմա ան ունի այդ բոլորը, Լենինականէն մինչեւ Սպիտակ: Իսկ ամենակարեւորը՝ Նոր Անի թաղամասին մէջ թէ այլուր սկսած են բանիլ կռունկներն ու բետոնատարները: Նոր շինութիւններ կը բարձրանան արդէն ամուր հիմերու վրայ: Ճիշդ է, դանդաղ կ'ընթանան աշխատանքները. կարգ մը վայրերու մէջ տակաւին երերտկացող հողը կարելի չի դարձներ կառուցումներու ձեռնարկումը, եւ սակայն կայ ճիգը, կայ կամքը վերաշինութեան, եւ կայ արդիւնք:

Անշուշտ թէ տակաւին շատ ճամբայ պիտի կտրուի հասնելու համար գոհացուցիչին: Կախարդական ցպիկով անհնար է արագացնել ընթացքը շինարարութեան: Այդ իսկ պատճառով ամէնուր կը հանդիպիմ նոյն պահանջքխնդրանքին՝ շարժական կամ կանխակառուցուած տուներու ապահովման: Եւ մարդիկ սփիւռքէն կ'ակնկալեն անկարելին...:

Սփիւռքի կարողականութիւնը

Դերերը կարծէք շրջուած են:

Սփիւռքը միշտ ոգեշնչըւած, գօտեպնդուած ու հզօր զգացած է հայրենիքով. իսկ հիմա, բազմաթիւներ կ'իմանան թէ սփիւռքն է իրենց ապաւէնը:

Չեմ խօսիր այն մասին որ մարդիկ առասպելական բաներ կը պատմեն սփիւռքէն. կը կարծեն թէ սփիւռքը ունի մինչեւ իսկ 700,000-ոց բանակ մը, որ թրքական սահմանին վրայ (*) կը սպասէ անհրաժեշտ պարագային զօրակցելու հայրենիքին:

Բայց ինչո՞ւ անոնք պիտի չիմանային թէ սփիւռքահայութիւնը զինեալներ ունեցած է եւ ունի միայն Լիբանանի մէջ, քաղաքացիական պատերազմի պայմաններուն հարկադրանքով եւ կազմակերպելու համար յարաբերաբար հայահոծ շրջաններու մէջ հայոց ինքնապաշտպանութիւնը տարրական միջոցներով եւ խիստ սահմանա-

(ՇԱՐ.Ը 13-ՐԴ ԷՋ)

Silvia Kuyumdjian
Licenciada en
Psicopedagogía y Psicología
Orientación vocacional
para Adolescentes
Av. Libertador 6710 -Piso 23 "A"
786-0846

WILTON PALACE HOTEL
Av. Callao 1162
Tel. 41-9483
Buenos Aires
Argentina

Koulaksizian Hnos. S.A.
FABRICACION DE TEJIDOS
LIMA 3560-(1678)CASEROS
TE. 750-5883/3501/4632

ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ ԱՐԴԱՐ ՏՈՒՐՔ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԵՐՈՒԱՆԴ ԱԶԱՏԵԱՆԻ ԻՐ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

1989-ի Կիրակի 21 Մայիսի երեկոն, մտքիս մէջ պիտի բիւրեղանայ – ինչպէս այդ երեկոյթին մեծարեալը՝ գրաքննադատ Երուանդ Ազատեանը պիտի սիրէ ըսել – իբր «գրական խրախճանք»ի երեկոյ մը, ներկաներուն պարգեւելով իմացական հաճոյքի անխառն պահեր։

Երեկոյթին հանդիսավայր՝ Մոնթրէալի Թէքէեան Մշակութային Միութեան բեմէն, հանդիսավար՝ տիկ. Անահիտ Պասմաճեան, «գեղահիւս» շարադրանքով եւ «արծաթահունչ» ձայնով ներկաներուն կը հրամցնէր պատշաճ ներածական մը, ուր մեզ կը հրաւիրէր, առանց անտեսելու Երուանդ Ազատեանի հասարակական գործիչի երեսնամեայ վաստակը, «համտեսելու» նոյն այդ ժամանակաշրջանի իր երկնած գրաքննադատական գործերէն էջեր, ուր կը ցայտեն հեղինակին «ըրջախոհութիւնը, գեղեցիկ զգացողութիւնն ու խիղճը, գնահատելու ակնառու ձիրքը, առողջ հայեացքը»։ Որակումներ՝ Տոքթ. Փրոֆ. Հըրանդ Թամրազեանի կողմէ, Երուանդ Ազատեանի «Գրական Գեղարուեստական Սեւեռումներ» հատորին յառաջաբանին մէջ, յատկանիշներ, որոնք Ազատեանի խօսքերուն կուտան «արդար չափ ու կշիռ»։

Ապա, ներկաներս յոտընկայս ընդառաջելով Անահիտի «մատռուակում»ի հրաւէրին, կ'ըմպէինք պղպջալից գինին, նոր օրերու գրաքըննադատ, Երուանդ Ազատեանի ու իր տիկնոջ, նկարչուհի Նորա Իփէքեանի կենացը։

Ու այդ պահուն, բոլոր ակնարկները սեւեռած էին մեծարեալին դէմքին, ուր կը դողդողար հոգեկան ներքին բաւարարութեան ժպիտ մը, երբ մեզ հետ կը բարձրացնէր ան իր բաժակը, ու... կ'իմանամ իր ու Նորայի բաժակներու բախման ապակեայ հնչիւնը։ Հետաքրքիր եմ գիտնալու թէ այդ պահուն, Ազատեան արդեօք իր միտքը կը չարչրկէ՞ «ուրոյն գրականութեան մը նախապայմանը եղող ուրոյն ենթահողի»ի մը որոնման, կամ «կեանքի եւ գրականութեան կապ»ի մասին իր վարկածներով...

Օգտուելով այս փոքր «դադարէն», ու անջատուելով ներկայէն, կը փութամ փնտռել վայրն ու թուականը, ուր առաջին անգամ հանդիպած էի Խոմոն Կոտալագեանի։ Ու մտքիս պաստառին վրայ շուշանար երեւի՝ ...1959, Գահիրէ, Եգիպտոս, «Արեւ» օրաթերթի երիտասարդ խմբագրապետը։

«Երեսուն տարիներ առաջ էր», – կը պատմէ – «Ապագայ»ի խմբագրապետ՝ Արսէն-Նուպար Մամուրեանը, որ այդ գիշեր կը ներկայացնէ մեծարեալին անձը – «մինչ տակաւին պատանի, Եգիպտոսի այդ օրերու կենսունակ գաղութին մէջ, երբ իմացանք թէ՝ Ռ.Ա.Կ.ի օրկան «Արեւ»ի խմբագիր, Մեթր Նուպար Պէրպէրեան կը փոխադրուէր Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ ու զինք պիտի փոխարինէր Պէյրութէն երիտասարդ մտաւորական մը, որ անցնող չորս տարիներուն, որպէս օգնական խմբագիր ծառայած էր Պէյրութի «Զարթօնք» օրաթերթին... Կարճ ժամանակ մը ետք, առիթը ունեցանք զինք մօտիկ ընելու Աղեքսանդրիոյ «Տիգրան Երկաթ» Ակումբէն ներս։

Մինչ Մամուրեան, բերկրանքով կը վերյիշէ պատանեկան իր օրերը, որոնք մասով մը կոփուեցան Խոմոն Կոտալագեանի անհատականութեամբ, որը իր կարգին դրոշմուած էր Վահէ Վահեանէ, դանդաղօրէն մտքիս պաստառին վրայ կը յստականայ սեւ ու ճերմակ նկար մը, ուր կ'երեւին Գահիրէի օրուան Առաջնորդի փոխանորդ՝ Տէր Սահակ Ա. Քհնյ. Շաքարեան, Եգիպտոսի վարչապետ՝ Կամալ Ապտէլ Նասէր, Կիպրոսի նախագահ՝ Մաքարիոս Սրբազան եւ... «Արեւ»ի թղթակից Խոմոն Կոտալագեան, Հելիոպոլսոյ «Ալմազա»ի օդակայանին մէջ։

«...Հեռահաս մտահոգութիւններ եղած են իրեն համար յաջորդական սերունդներու ազգային-կրթական անհրաժեշտութիւնը...», կ'ըսէ Մամուրեան, մինչ այս անգամ Խոմոն Կոտալագեան ինձ կ'երեւի Գահիրէի Հայ Գեղարուեստասիրացի սրահին մէջ – ուր կարելի էր տեսնել, միսո՛վ ու ոսկորո՛վ, Միքայէլ Կիւրճեանն ու Սարուխանը–։ Բայց այս անգամ ան իր շուրջ ունի երեք պատանիներ, յանձինս՝ Գայիանէ Շաքարեանի, Նուպար Պապիկեանի եւ Արթօ Պասմաճեանի – երեքն ալ այժմ՝ գործունեայ ազգային լուսարձակի տակ – որոնց կանոնաւոր կերպով կը ջամբէր ազգային-քաղաքական առո՛ղջ դաստիարակութիւն։

«...Ինը տարիներ «Արեւ»ի խմբագրական պատասխանատուութիւնը տանելէ ետք,– մինչ այդ 1962-ին, Սեւանայ ափին, Խոմոն Կոտալագեան արդէն Երուանդ Ազատեան մկրտուած – մեկնեցաւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ...» կը շարունակէ Մամուրեան։

Բայց, մեկնումէն առաջ, Հելիոպոլսոյ յունիսեան հըրատապ կէսօր մը, Երուանդ Ազատեան այս անգամ կ'երեւի, ո՛չ պաշտօնական հանգամանքով մեր տան մէջ, նահապետական սեղանի մը շուրջ բոլորուած։

Կը յիշեմ, հօրս մօրուքէն թրթռացող գուրգուրոտ յորդորը, չիկնոտ ու սակաւակեր երիտասարդին՝

– Կե՛ր, տղա՛ս, կե՛ր, հանապազօրեայ ճաշարանի ճաշ չէ այսօրուանը...

«...Այսօ՛ր կ'որոտայ Մամուրեան – տիրական դէմք մը դարձած է Երուանդ Ազատեան, Հիւսիսային Ամերիկայի ցամաքամասին վըրայ, որպէս բացառիկ հրապարակագիր եւ գրական անվիճելի շնորհներով օժտուած մտաւորական, որուն գրութիւնները փայլ կուտան ամերիկահայ եւ ընդհանրապէս սփիւռքահայ մամուլի էջերուն...»։

«Արդարե՛ւ, զարմանալի չէր երբե՛ք, երբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., հայրապետական կոնդակով, «Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ» շքանշանով կը շնորհաւորէր զայն, իր գրական – հասարակական գործունէութեան երեսնամեակի յոբելեանին առթիւ»։

Նկատելով որ Ե. Ազատեանի առաջնահերթ մտահոգութիւններէն մէկը կը կայանայ նոր սերունդին հայկական ոգեղէն դաստիարակութիւնը, երեկոյթին կազմակերպիչները, այս վերջիններուն ալ մասնելի դարձնելու մտահոգութեամբ, հրաւիրած էին ծանօթ մտաւորական Տոքթ. Յակոբ Խաչիկեանը, որպէսզի անգլերէ՛ն լեզուով հրամցնէ Ազատեանի սեւեռումներուն գրախօսականը։ Տոքթ. Խաչիկեան, նման խղճամիտ վիրահատի, նշդրակով կը ճեղքէր իւրաքանչիւր քննասիրական յօդուած, փորձելով գտնել հո՛ն, օրկանական կապերով զօդուած ներքին կառոյցն ու անկէ ընկալուելիք գրական դասեր։ Պէտք է ըսել, որ Տոքթ. Խաչիկեանի ուսուցիչ հանգամանքը հաբազատօրէն կը դրսեւորէր իր ելոյթը։

Յայտագրին վերջին մասին մէջ էր, այնքան սպասուած «համտեսի» պահը։ Մըտաւորական Տոքթ. Յ. Արզումանեանը կարողացած էր ճարտարօրէն գրքի ծածկէն դուրս բերել այնպիսի հատուածներ, որոնք կը ցոլացնէին Ազատեանի «նուրբ զգացողութեան ջերմութիւնըն» ու «ներհուն հայեացքը» ու անոնց ընկերացող երգիծական ժայթքերը, որոնցմով համեմուեցան այդ երեկոյթի իրա՛ւ արուեստի մթնոլորտը, որուն լրացուցիչը հանդիսացաւ Նատիա Կէօնճեանը, իր պատշաճ չեշտերով ու զուսպ մեկնաբանումներու շարքովը։

Այդ գիշեր, իրօ՛ք ըմբոշխնեցինք Ազատեանի գրական ճաշակն ու ըմբըռնումներէն պատառիկներ։

Ու շնորհիւ Ազատեանի գրական անուրանալի ձիրքին, ու իր սրտով ու տաղանդով գրած իւրաքանչիւր աշխատասիրութեան ընդմէջէն յաջորդաբար, կ'ընդվզէինք «Հացին Երգ»ին պատառը դեռ կոկորդին ու «Գինիի Երգ»ին փշրուած փարչըն ի ձեռին» ապաժամօրէն գգետնուած Վարուժանին համար, կը խոնարհէինք Թէքէեանի «բանաստեղծութեան ազնիւ մետաղէն ձուլուած կուռ արձանին» առաջ, բուռն կերպով կը փափաքէինք կարող ըլլալ քաղելու Օշականի «գրականութեան մութ խրախճանքին աղամանդաշող լոյսերը», կ'որոշէինք Կիւրճեանի անշուք հողակոյտին վրայ տնկելու իր այնքա՜ն սիրած «Վառենի»ներէն հատ մը, կը փորձէինք զգալ Շահնուրի «Մըտերմութիւնը», շուգելով կորսնցնել «իր դառն ու անուշ համը», կը գնահատէինք Ակիշեանի «կրկնազաղթի զոհերուն, հայկական թախիծով օծուն համամարդկային նիւթերը», իրազեկ կ'ըլլայինք Աշոտ Զօրեանի «տառապանքով կոփուն հոգիին բնութեան հանդէպ ունեցած բացարձա՛կ պաշտամունքին», կը հաղորդուէինք Զարեհ Մելքոնեանի «նորաբար ոգիով, ուր կ'արտացոլայ այսօրուան աշխարհին հեւքն ու թափը...»։

Կը զգամ թէ՝ շատոնց է որ, յայտագրին սահմաններուն վրայէն ոստում մը կատարելով, անզգալաբար մխրճուեր եմ Ազատեանի սեւեռումներուն կեդրոնացման դաշտագետնին մէջ եւ պարուրուած հոն տիրող անփարատելի քաղցրութեամբ։

Բայց ահա՛, լոյսերուն տակ, յուզումէն կարմրած այտերով, բեմ կը բարձրանայ Ազատեան, ծափահարութիւններու տարափի մը տակ, յոտընկայս ներկաներուն ալիքներուն ընդմէջէն, առաջին հերթին խոստովանելու համար իր տկարութիւնը, հանդէպ Մոնթրէալի գաղութին։ Բոլորս ալ գիտենք թէ Ազատեան եղաւ «Ապագայ»ի ա. թիւը խմբագրողն ու երբերուն նաւակը ալիքներուն յանձնողը... Ինք որ բոլորիս ուսուցիչը եղած է, այս կամ այն ձեւով, վերջապէս կը քօղազերծէ իր առաջին «ուսուցիչը»- գրաքննադատական գետնի վրայ – յանձին Արտաշէս Յարութիւնեանի։

Գահիրէ իր կեցութեան ընթացքին, վայելած է մըտերմութիւնը Միքայէլ Կիւտճեանի, կենդանի տիպար մը Թէքէեանի սերունդէն։ Եղած է նաեւ, մօտիկ բարեկամը նկարիչ Աշոտ Զօրեանի, որմէ անպայմանօրէն ստացած է գեղագիտական Ա.Բ.Գ.-ի դասերը...

Ու... գրական բնածին ձիրքերով հարուստ այս երիտասարդին խորքը, տարիներու ընթացքին, գիտակից մատուցումով փնտռելով գե-

(ՇԱՐ.Ը 13րդ ԷՋ)

Միակողմանի երթեւեկութիւններ

(ԾԱՐ. 11-ՐԴ ԷՋԷՆ)

փակ թիւ կազմող անձնուրաց երիտասարդներով: Եւ ինչո՞ւ անոնք պիտի չհմանային թէ իրենց տագնապներով տագնապող եւ իրենց ուրախութիւններով ու յաջողութիւններով ուրախացող ու խանդավառուող սփիւռքը թէէեանին տաղերգած այն փոխին է, որ ժայռանալու համար պէտք է դիզուի հայրենիքի վէմին շուրջ:

Անհրաժեշտ է լուսաբանական աշխատանք կատարել: Պատասխանատուներէ հաճոյով կ'իմանամ թէ կազմուած է ծրագիր մը՝ լրատու միջոցներով սփիւռքը յայնօրէն ծանօթացնելու հայրենաքանկներուն: Վարդուց զգալի էր նման աշխատանքի մը անհրաժեշտութիւնը: Տակաւին հայրենիքի մէջ ուսանողական տարիներուս պահանջը կը զգայի սփիւռքի իրադարձութիւններէն չխզուելու. չէ՞ որ ընփիւռք պիտի վերադառնայի ծառայելու: Բայց միջոցները կը պակսէին:

Հիմա խորհրդային վերակառուցումի, հրապարակայնութեան եւ ռումկավարացումի նոր շունչը հնարաւոր կը դարձնէ այս մէկը եւս:

Սփիւռքը հայրենիքին ծանօթացնելու առումով կարեւոր դեր վիճակուած է Սփիւռքահայ Համայնքներու Պատմութեան եւ Մշակոյթի Ուսումնասիրման Հիմնարկին, որ կարելէն Դպլաֆեանին գլխաւորութեամբ եւ Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէին սերտ գործակցութեամբը աշխուժացած է վերջին շրջանին եւ իր ծրագրին մէջ ունի ցուցակագրել ամբողջ սփիւռքի հայկական դպրոցները, ինչպէս նաեւ ուսումնասիրել անոնց ներկայ վիճակը եւ հնարաւոր զարգացման ուղիները:

Ուրախալի է նաեւ, որ Հայաստանի Գրողներու Միութեան կողքին ստեղծուած է Սփիւռքահայ Գրողներու Միութիւն մը, որ կը ձգտի աւելի սերտ կապեր հաստատել հայրենի գրողներու հետ:

Ուրախալի է նաեւ, որ Հայաստանի Պետական Համալսարանին մէջ ստեղծուած է Սփիւռքահայ Գրականութեան Ամբիոն մը, որ կը գործակցի արդէն սփիւռքահայ կազմակերպութիւններու հետ եւ հայրենիքի մէջ ալ յառաջ կը տանի Մեծ Եղեռնի ժամանակակիցներու վկայութիւններուն արձանագրութեան գործը:

Սփիւռքը իր առօրեայ հոգերով եւ իր իսկութեամբ հայրենաքանկին ծանօթացնելու լաւագոյն աղբիւրը կը ներկայացնէ մեր մամուլը: Կ'ուզեմ հաւատալ թէ հեռու չէ այն օրը՝ ուր «Զարթօնք», «Արարատ», «Լրաբեր» եւ «Ազգային Մշակոյթ» թերթերու կողքին այլ անուններ ալ կը տեսնուին երեւանեան թերթավաճառներու կրպակներուն մէջ:

Եւ երբ հայրենաքանկը առարկայօրէն ճանչնայ ընփիւռքը՝ պիտի համոզուի թէ չի կրնար դերերու շրջում կատարուիլ: Ինչ ալ ըլլան պարագաները ու պայմանները՝ հայրենիքը է միշտ ոգեշնչումի աղբիւր համայն հայութեան համար: Թող յուսաբեկեալները ու հիասթափեալները չեկնկալեն ընփիւռքէն առասպելականն ու անկարելին. անոնց սփիւռքէն ակնկալած անկարելին կարելի կը դառնայ հայրենիքով միայն՝ երբ ժողովուրդը կը բոլորուի իր իշխանաւորներուն շուրջ ու կը վերածուի անմահկտելի միասնութեան:

Եւ

Խորհրդահայ սփիւռք

Պետական պատասխանատուի մը բովն եմ. սրտցաւ հայրենասէր մը: Բազմաթիւ պատասխանատուներու մօտ կը յայտնաբերեմ այդ սըրտցաւ հայրենասիրութիւնը: Բայց եզակին յոգնիակիացնող, մէկը ընդհանրացնող եւ ծայրայեղութիւններու սիրահար մեր ժողովուրդին մէջ կը յայտնաբերեմ առնուազն վերապահութիւն ընդհանրապէս պատասխանատուներու նկատմամբ: Կ'անցնիմ...:

Պատասխանատուն կը խօսի վերջին ամիսներու իրագործումներէն: Գոհունակութեամբ կը նշէ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզին առընչութեամբ տեղի գտած հանգրուանային լուծումը. Մեծամօրի հիւլէական փակումը. քանակային տեղաշարժերու հետեւանքով յառաջացած բարերար արդիւնքներ. Ապրիլ 24-ի հոչակումը իբրեւ Հայկական Ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակի պաշտօնական օր եւ ներքին՝ խորհրդահայ սփիւռքի կազմակերպումին գծով կատարուած քայլերը:

Կը յուզուիմ:

Սիմֆերոպոլի մէջ արդէն իսկ կայացած է խորհրդահայ սփիւռքի ներկայացուցիչներու հաւաք մը, որ շուտով պիտի կրկնուի Երեւանի մէջ, ուելի լայն տարողութեամբ, ստեղծելու համար համապատասխան պատասխանատու մարմին մը, որ զբաղի ներքին ընփիւռքի կազմակերպման եւ կարիքներու ապահովման հարցերով:

Այվազովսիի ծննդավայր Թէոդոսիոյ մէջ, հայկական եկեղեցւոյ բակը, ուր թաղուած է աշխարհահռչակ ծովանկարիչը, յետ այսու ամէն տարի պիտի կատարուի տարեդարձային պաշտօնական Ձոում՝ Երեւանէն եւ այլ քաղաքներէ արուեստի խումբերու ելոյթներով, եւլն.:

Նուազ յուզիչ չէր մեր հանդիպումը Մոսկուայի առաջին հայուն հետ, որ մեզի տեղեկացուցած էր հայրէնագիտական դասաւանդութիւններու հաստատման եւ մոսկուաբնակ հայերու ազգային զգացումներու նոր զարթօնքին մասին:

Կը մնայ որ արտաքին ընփիւռքի հետ յարաբերութիւնները շարունակուին նոր ոգիով եւ աւելի մեծ ուշադրութիւն դարձուի Արեւելեան Եւրոպայի հայագրութիւններուն:

Միութիւն

Վերջին երեք տարիներուն մասնաւորապէս, հայրենիքէն սփիւռք այցելող իւրաքանչիւր մշակոյթի գործիչի յանկերգը եղած էր միութեան կոչը: Կոչ մը, որ ամբողջ հայութեան երազանքն է ու փայփայանքի առարկան, եւ որ սակայն անորոշ կը մնար ու անբովանդակ՝ անոր համար որ ոչ ոք կ'ըսէր թէ ի՞նչ բանի շուրջ եւ ի՞նչպէս իրագործելի է այդ միութիւնը:

Հայաստան կեցութեանս շրջանին ալ ամէն բայլափոխի կը լսեմ նոյն կոչը այս կամ այն ձեւով, ասկէ կամ անկէ, որոնց մէջ կան նաեւ այնպիսիներ, որոնք իրարմէ անջատ միութիւններ կամ խմբաւորումներ կազմելու ելած են Հայաստանի մէջ՝ հայ ժողովուրդը միացնելու, միասնականացնելու նպատակով...:

Աղէտներու բերումով ընտեղուած միութիւն մը ՄՇԻՒԹԻՒՆ չէ:

ՄՇԻՒԹԻՒՆը այն է, որ կը ստեղծուի իրական առարկայական տուեալի մը վրայ՝ միասնական նպատակ մը հետապնդելու, միասնական ապագայ մը ստեղծելու համար:

Այդ իրական-առարկայական տուեալը այսօր ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ է իր Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնով:

Իսկ միասնական ապագան մեր ժողովուրդին համընդհանուր բարօրութիւնն ու մեր հայրենիքին հողային տարածքին ամբողջացումն է, բոլորէս ընդունելի եղանակով:

Խնդրեմ, անկեղծօրէն բոլորուինք առաջինին շուրջ եւ միասնաբ:

ԾԱՐ. ԵՒ ՎԵՐՋ

Թէէեան Մշակութային Միութեան Վարդգես եւ Ռիթա Պալեան մրցանակը այս տարի յատկացուեցաւ Լոս Անճելըսի «Արմինիըն Օպսըրվըր» շաբաթաթերթի խմբագիր Օշին Քէշիշեանի: Այս տարուան մրցանակը պիտի յատկացուէր, ըստ մամուլի մէջ լոյս տեսած յայտարարութեան, ազգ.ինագիր հայ խմբագիրի մը:

Օշին Քէշիշեան իր լրագրութեան «առաջին զէնքերը» կրնաձ է Պէյրութի «Զարթօնք» օրաթերթին մէջ 1956ին: Աւելի ետք, Ամերիկայի իր համալսարանական ուսման ընթացքին խմբագրական աշխատանք տարած է Համալսարանի թերթին մէջ: Ապա, երկու տարի խմբագրած է Գալիֆորնիոյ ՌԱԿի պաշտօնաթերթ «Նորը Օր»ը: 1970ին հիմնած է «Արմինիըն Օպսըրվըր» շաբաթաթերթը, բաջակերանովը նահանգին ապագայ կառավարիչ Ջորճ Տէօքմէճեանի: Շաբաթաթերթը «անկախ է եւ միջին ճամբայ մը» որդեգրած է, ինչպէս յայտարարուց Օշին Քէշիշեան մրցանակատուչութեան ժամանակ:

Օշին Քէշիշեան
Կը Ստանայ
Պալեան Մամուլի
Մրցանակը

(ԾԱՐ. 12-ՐԴ ԷՋԷՆ)

դեղերին բժիշկներով ներծծուած բերդի ենթահողեր, ան խաղաղօրէն ու դեղեցկագոյն կերպով կարողացած է տարբազատրծել իր գրական ու գեղարուեստական սեւեռումները:

Ու այն գիշեր, զանոնք յանձնելով համաքրիստ լարեր ունեցող հոգիներու, յանձնառու կ'ըլլար տալու մեզի՛, ժառանգորդներուս, իր ուրոյն պրիսմակէն անցած գալիքի իր նորանո՛ր սեւեռումները:

U.S.O.

SINTONICE
AUDICION CULTURAL
TEKEYAN
La cultura y el quehacer de la armenidad
Domingos de 10,5 a 11 horas.
CX.10 Radio Continente (Uruguay)
(735 khz. al lado de Radio Mitre)

Daniel Youssefian e Hijos
S.A.
Distribuidor y Mayorista Textil
Blanco y Tejidos en general
Sarmiento 2357 Buenos Aires
TE. 48-9442/5298

EL LIBRO DE LA COCINA
ARMENIA
Las mejores Recetas Armenias
en Comidas y Reposteria
En venta: Niceto Vega 4779
771-2520

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պատմական Վան Քաղաքն Ու Բերդը Ազգային Ճեմապարտէզ Պիտի Հռչակուին

Թուրքերը Վանի շրջանը պիտի վերարժեւորեն միջազգային զբօսաշրջիկութեան կարեւոր վայրերէն մին դարձնելու նպատակով, ու նաեւ աշխարհին ցոյց տալու համար որ այդ շրջանի կառոյցները բացի «Ուրարտական» ըլլալէ, «Թուրք եւ իսլամ շրջանի յատուկ են»: Բնական է, թուրքերուն համար ոչ հայեր ապրած են Արեւմտահայաստանի մէջ, ոչ ալ հոն ժառանգութիւն ձգած են որպէս կոթող եւ յուշարձան:

Թրքական «Թերճիման»ի 15 Մայիսի համարի Գդարուեստ եւ Մշակոյթէջին մէջ վերի խորագրով տպուած է հետեւեալ գրութիւնը:

Վերաշինութեան աշխատանքները լրանալէ յետոյ, Վանայ բերդն ու նախկին Վան քաղաքը «Պատմական Ազգային Ճեմապարտէզ» պիտի հռչակուին: Վանայ բերդն ու պատմական Վան քաղաքը որոնք իրենց 2800 տարուան անցեալով, պատմականօրէն չափազանց կարեւոր արժէք մը կը ներկայացնեն, հակառակ իրենց առինքնող գեղեցկութեան, անխնամ բացօթեայ թանգարանի մը տեսարանը կը պարզեն:

Իսթանպուլի Կրական Ֆաքիւլթէի հնախուզական բաժնի դասախօսներէն Փրոֆ. Տոքթ. Թանէր Թարհանի կողմէ պատրաստուած նախագիծին համաձայն, փլատակները փշաթելերով պիտի եզերուին, առանց խաթարելու անոնց տեսքը: Մեռեալ քաղաքը վերակենդանացնելու ծրագրին մէջ, նախատեսուած է նաեւ ներքին վերանորոգութիւնը եւ կենդանի ցուցադրութիւնը: Օրինակ՝ Ուրարտացիներու շրջանէն մնացած ժայռափոր գերեզմաններու մէջ բարենորոգութիւններ պիտի կատարուին եւ կենդանի պատկերացումներով ցոյց պիտի տրուին թէ ինչպէ՞ս թաղուած են թագաւորները:

Բացի ատկէ, պատմական Վանայ բնակարանները, որոնք ներկայիս չափազանց սակաւաթիւ են եւ անխնամ մնալու հետեւանքով՝ փլչելու վտանգ կը սպառնան, պիտի վերանորոգուին եւ նախկին բնակարաններու տեսքը պիտի պարզեն:

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՆԸ ՎԵՐԱԿԵՆԴԱՆԱՑՆԵԼ

Փրոֆ. Տոքթ. Թանէր Թարհան, յայտնելով, թէ քսան տարիէ ի վեր Վանայ շրջանը «Ազգային Ճեմապարտէզ»ի վերածելու աշխատանք կը տանին, հետեւեալը կ'ըսէ.-

«Նախկին Վանայ շրջանը, որ ներկայիս բոլորովին լքուած է, անընդմիջօրէն բնակավայր եղած է Ք.Ա. Թ. դարէն սկսեալ, մինչեւ Ա. Համաշխարհային Պատերազմի վերջաւորութիւնը: Նախագիծը, որուն վրայ կ'աշխատինք տարիներէ ի վեր, կ'առաջնորդէ ոչ միայն ճարտարապետական կառոյցները վերանորոգել, այլ՝ մեռեալ Վանայ քաղաքը վերակենդանացնել: Այդ իսկ պատճառաւ ծրագրուած է «մօթէլներ», «քամփինկ»ներ եւ արձակուրդի գիւղեր հաստատել այստեղ, ճարտարապետական կառոյցները արժեւորելու համար: Այս կառոյցները, որոնք Ուրարտական եւ Թուրք եւ Իսլամ շրջանի յատուկ կառոյցներ են (բնականաբար Վանի զուտ հայկական նկարագիրը չի յիշուիր. Խմբ.) առաջնահերթ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն: Եւ սակայն, մեր մշակոյթի ժառանգութեան այս արժէքաւոր մնացորդները, մօտաւոր անցեալի մէջ վտանգաւոր համեմատութիւններով՝ աւեր կրած են»:

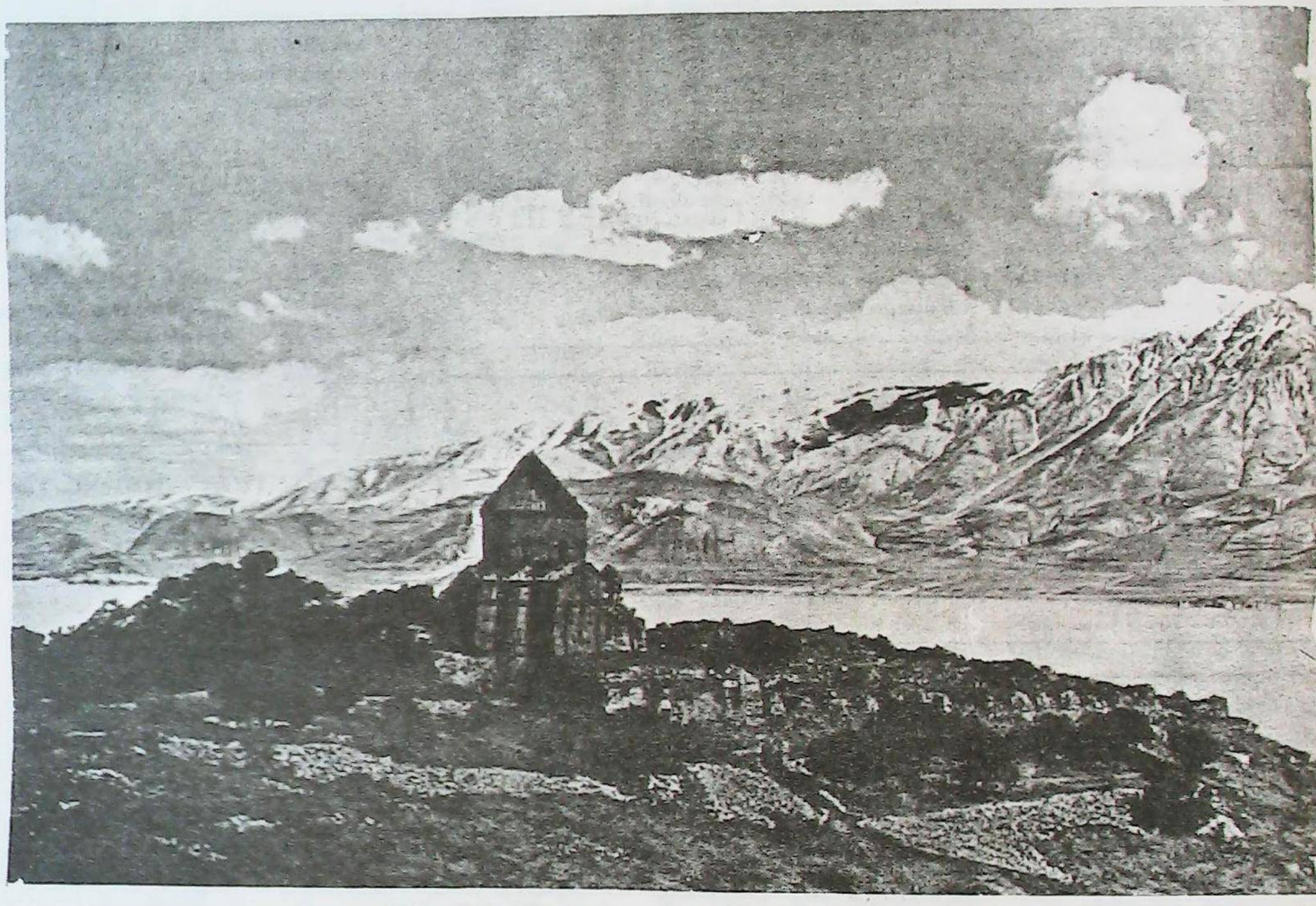

Վանայ լիճը, Աղթամարը եւ Ս. Խաչ Եկեղեցին

REPUESTOS Y ACCESORIOS
— PEUGEOT —
TATEOSSIAN HNOS. S. A.
IMPORTACION - EXPORTACION
FABRICACION
BUJIAS EYQUEM
CABELLO 3363/65 T.E.: 801-3952/8959
1425 BUENOS AIRES - REP. ARGENTINA 801-3957/6634

TERKA
S.A.C.I.F.I. y A.
Fábrica de tejidos
Fábrica:
Av. Dr. Arturo Illia 2740 - (1754) San Justo Bs. As.
TE. 651-1651/0634
Administración y ventas:
Moreno 1235 (1091) Cap. TE. 37-3829/6102

ԹՐՔԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՋՆՋԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՔԱՐՏԷՍՆԵՐԷՆ

Անգլիական «Քոլինզ Քարթոկրաֆիք» քարտէսագրական ընկերութեան պատասխանատու տնօրէն՝ Անտրու Քըրրի, Լոնտոնի «Սանտէյ Թայմզ» թերթին հետ հարցազրոյցի մը ընթացքին յայտարարած է, որ Թուրք դեսպանը պահանջք դրած է Թուրքիոյ սահմաններէն ներս ինկող հողամասերու առնչութեամբ Հայաստանի անունը չյիշելու: Քըրրի չեշտած է այն բազմաթիւ դժուարութիւնները, որոնք «գլխացաւ կը պատճառեն ամէն քարտէսագրի» եւ որոնք արդիւնք են օրուան քաղաքական կացութիւններու եւ այդ իմաստով կատարուած կառավարական ճնշումներուն:

U.G.A.B. U.G.A.B.
12º JUEGOS NAVASARTIAN MUNDIAL
LIGA DE JOVENES
Buenos Aires - Agosto 15 al 20
Basquet Masc. y Fem. - Volley Masc. y Fem. - Ping Pong - Futbol
EE. UU. - Canada - Francia - Inglaterra - Austria - Suiza - Holanda - Chipre
Libano - Egipto - Siria - Grecia - Australia - Brasil - Uruguay - Argentina

Թուրքերը Մզկիթի Կը Վերածեն Այնթապի Հայկ. Եկեղեցին

«Ժամհուրիէթ», Շաբաթ, 13 Մայիսի համարով տպած է յօդուած մը Թուրքիոյ մէջ գտնուող մշակութային ժառանգութիւններու վրայ, երեք լուսանկարներով, որոնցմէ մէկն է Այնթապի Հայկ. Ս. Աստուածածին եկեղեցին. Նկարին տակ գրուած է.

«Կազիանթէպի մէջ կոթողային հայկական եկեղեցի մը: Սկզբնական չրջաններուն գործածուեր է որպէս բանտ: Ներկայիս մզկիթի վերածուելու փուլին մէջ է: Տարակոյս չկայ, թէ բացուիս աշխարհի մէջ լայն արձագանգներու տեղի պիտի տայ: Նորակառոյց «չուտափոյթ» մինարէն եւ զանգակատան վրայ գտնուող զգալը մեր գործն է»:

Գրութիւնը լոյս տեսած է «Մշակութային ժառանգութիւն եւ պատմական համայնապատկեր» խորագրով, եւ «Որքա՞ն կրնանք պահպանել այն մշակոյթը, որ կը գտնուի մեր ապրած հողերուն վրայ» ենթախորագրով: Յօդուածագիր Իրֆան Ունսուվմազ կը յայտնէ իր տեսակէտները մշակութային ժառանգութիւններու մասին, եւ կը նշէ, թէ Թուրքիոյ մէջ երեան հանուած ծանօթ պատմական հնութիւնները անծանօթ մնացած հնութիւններու բաղդատմամբ չատ աւելի քիչ են:

Յօդուածին մէջ ի միջի այլոց հետեւեալը կ'ըսուի:

«Հարիւրաւոր, հազարաւոր տարիներ առաջ, այս հողերուն վրայ ապրող մարդիկը, հազարաւոր մեծ բարձրութեամբ լեռներու գագաթներուն վրայ տուներ, գիւղեր կառուցեր են, ջրամբարներ չխներ են. ցից հողամասերու վրայ վարուցան ընելու համար թումբեր կանգներ են: Ներկայիս, բոլոր ասոնք քանդուած են եւ բաց են այցելուներու առջեւ: Ցաւակ պատասխան մը առնելու համար, այս անգամ վերստին պահանջը կը զգանք ակնարկ մը նետելու միեւնոյն մարդոց մշակոյթին վրայ: Որովհետեւ, անոնք այսօր դրական արտադրութիւն մը չեն կատարեր, երբ յետադարձ ակնարկ մը ուղղենք անոնց մշակոյթին վրայ, մեզի ոչ արդիւնքը միեւնոյնն է: Մշակութային ժառանգութիւններու վրայ տեղեկութիւն քաղելու սովորութիւնը չէ կազմաւորուած: Այն ինչ որ կայ, այսօր չինուածէն տարբեր բան մը չէ: Այլ ժողովուրդներ, յատկապէս Արեւմուտքցիներ, մշակութային արժէքներու պահպանումին ուղղութեամբ, զարմանալիօրէն տարբեր մերձեցում մը ունին: Անոնք պահպանած են իրենց հնութիւնները: Իսկ Օսմանցիներ, այս հնագիտական արժէք ներկայացնող յուշարձանները նուիրեր են ուրիշներուն»:

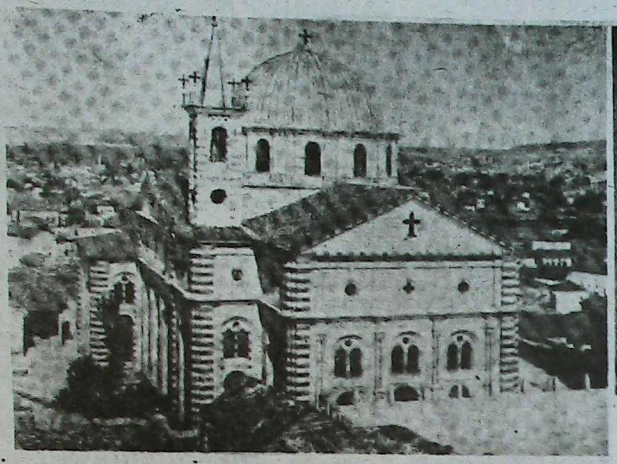

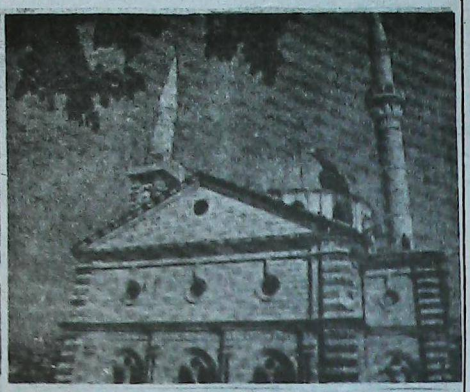

Այնթապի Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցին մզկիթի վերածուելէն առաջ եւ վերջ

Para las cuatro estaciones
y todas las edades

Lanas "Hetesia"

Confitería "Armenia"

PRODUCTOS ORIENTALES

TE. 71-4571 Scalabrini Ortiz (ex Cánning) 1317

Doctor
Luis H. Vertanessian

Escribano

Florida 375, 4° *TE. 334-5726/28*

Lutufyan Hnos. S.A.

Fábrica de pañuelos y toallas
Estamperías
y tintorerías de hilados

Larrea 738 Cap. Fed.
Francia 275 San Martín *(Pcia. de Bs. As.)*

Restaurant

COLBEH MELAHAT

Colbeh

en iraní, significa un pequeño lugar que suma los sentidos: hogar, pequeña casa, nido humilde, recinto acogedor, refugio de la amistad y del amor.
Esta es la COLBEH de MELAHAT
Av. del Libertador 13.041, Martínez
Reservas: 793-3955

PROFESIONALES

MEDICOS

Dra. Azaduhi Libertad Telecemian de Anger
Médica - Psicoanalista
Miembro adherente de la Asociación Psicoanalística Internacional
Tratamiento de Familias, Parejas, Adolescentes y Adultos.
Billinghurst 1663 P.B. D TE. 826-9267 91-8332

ESCRIBANO

GREGORIO HAIRABEDIAN
ESCRIBANO
Av. Roque S. Peña 570 331-5761 34-1579

ՀԱԿԱՀԱՑ ՆՈՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ

Թրքական հակահայ աչխոյժ պայքարին վերջին արդիւնքը 1045 էջեր պարունակող հատոր մըն է, խաթ Ուրասի հեղինակութեամբ, «Հայերը պատմութեան մէջ եւ Հայկական Հարցը» խորագրով: Հրատարակիչն է Պատմական Հետազօտութիւններու հրատարակութեան բաժինը, գործակցութեամբ Իսթանպուլի Հետազօտական կեդրոնին: Նախորդ հրատարակութիւններու ոգիով, հոս եւս հեղինակն ու հրատարակիչները կը փորձեն հայ ժողովուրդի պատմութիւնը ներկայացնել խեղաթիւրուած ձեւով, հասնելով Հայկական ծեղասպանութեան բացարձակ ուրացման:

Այն ինչ որ մտահոգիչ է եւ մեր անմիջական ուշադրութեան պէտք է արժանանայ, այն է թէ՝ հրատարակիչները գիրքին մէկական օրինակ ուղարկած են Միացեալ Նահանգներու Ներկայացուցիչներու Տան եւ Սենատորին բոլոր անդամներուն:

MOMENTOS

El desconsuelo que lloro,
arde en dolor, del que no hablo.
Presencia escondida, en oculto viejo arcón,
no gime, ni echa lamentos...

¡Ay pena...!
Puedo gritárselo al viento,
que es prudente y va a callar...
Sabia, lo intuye la llama,
que calienta mis inviernos...

.....

¡Ay pena del corazón...!
Bulle, solloza, en silencio.
Con siete llaves guardada; negra manta la recubre,
herida sangrante... ¡zozobra!
clama, y desespera callada,
desgarro del corazón ¡Pero que nadie lo note!
No sea que me lo roce, y llore más, mi dolor...

Jazmín Haroutinian de Huttner

Sigue la mala racha para Gustavo

Gustavo Der Ohannessian pintaba muy bien. En las pruebas de clasificación para el Turismo Competición 2000 realizado en Concordia (Entre Ríos), había logrado el tercer puesto superando, incluso, a equipos oficiales. Pero, a pesar de esta excelente tarea, no pudo llegar al final pues, de entrada nomás y apenas recorridos los primeros metros, Ernesto Bessone lo tocó y mandó su coche fuera de la pista, dejándolo sin posibilidades de clasificarse.

Es lamentable. Porque Der Ohannessian, un pujante piloto que es puro corazón, compite con un Renault Fuego que es una maravilla en todo sentido y todo lo que ha hecho hasta ahora lo hizo a pulmón, por sus propios medios. Sería cosa de pensar si no ha llegado el momento de que algunos de nuestra colectividad cooperen con él para que ese nombre, que es representativo de la armenidad en el deporte automovilístico, pueda seguir compitiendo y alcance los logros a los que tiene derecho y para los que posee sobrados méritos.

Juan Pablo Gechidjian

COCINA

Razmouhí Khulopian

PASTEL "GISELLE" de Manzanas y Ricota

Ingredientes:

1 paq. de ricota (1/2 kilo) - 200 grs. de manteca blanda - 200 grs. de azúcar - 5 huevos chicos (o 4 grandes) - Jugo de 1 limón y ralladura - 4 manzanas Grand Smith (rallado grueso) - 4 cucharadas de azúcar 3/4 tazas de agua -1 cucharadita de canela molida - 1/2 cucharadita de clavo de olor -200 grs. de copos de maíz o avena molida - 200 grs. de nueces o almendras picadas - 1 cucharadita de esencia de vainilla.

Preparación

Batir la manteca con el azúcar, hasta formar una crema; agregar los huevos (1 por vez), seguir batiendo hasta unir bien los tres ingredientes. Agregar el jugo y la ralladura del limón, las manzanas ralladas, 4 cucharadas de azúcar, el agua, la ricota, los copos de maíz o avena, las nueces o almendras picadas, las especias y la esencia de vainilla.

Enmantecar un molde savarín, espolvoreándolo con azúcar. Colocar en él el preparado y golpear el molde para asentar bien la pasta.

Cocinar a *"baño de María"*, al horno, durante 1 hora y 20 minutos.

Centro Cultural General San Martín

Cabaret de las artes

El miércoles 28, a las 20.15, tendrá lugar en la Sala F del Centro Cultural General San Martín otro encuentro con el arte, en los espacios creados y conducidos por la escritora Felisa Kuyumdjian. En esta oportunidad el espacio se denomina **"Ese mágico juego de la poesía"**, y la conductora dialogará allí con el poeta y cantautor Rubén Brenner, quien interpretará obras de su autoría.

En la danza intevendrá la bailarina Patricia Russo.

Comisión de Jóvenes Colegio Arzruni

Los invita a:

"La Fiesta de la Cerveza"

Diversión - Baile - Show - Sorteos
CANILLA Y TENEDOR LIBRE

7 de julio
22:00 hs.

José Martí 1562
Reservar al 612-1733

EL PROFESIONAL LOS RECETA
BARTAMIAN LOS DISEÑA
SU HIJO LOS PREFIERE
LINEA PIE/RECTOR
DE ORTOPEDIA
BARTAMIAN

CALZADO CORRECTIVO
1. PRUEBA
DE CHICOS:
CALIDAD Y
DISEÑO

Calzado Correctivo

Calzado Deportivo

PLANTILLAS CORRECTORAS

Ortopedia Bartamian también las pone a sus pies

ARTICULOS DE ORTOPEDIA EN GENERAL

Descuentos desde el **30%** a Obras Sociales.
Consulte con su Obra Social sobre otros beneficios.

ORTOPEDIA DB
Bartamian
Av. Belgrano 1699 TE. 45-5213 Bs. As.
Av. 7 Nº 1134 TE. 3-4935 La Plata

VENDEDOR/A COMPETENTE
en Lencería y Medias
Presentarse de 8 a 18,30 hs.
Larrea 331 - Buenos Aires

Dr. Arturo Balassanian
Escribano
Registro Notarial 1094
Florida 716 2º Piso - Of. "K"
T.E.: 322-2768

Periódico Armenio
"SARDARABAD"
de la
ASOCIACION CULTURAL
TEKEYAN

Redacción y Administración
Cnel. Niceto Vega 4779
1414 - CAPITAL FEDERAL
T.E.: 771-2520
Horario de atención: *Lun. a Vier. de 10.00 a 19.00 hs.*

Registro Nac. de la Propiedad Intelectual
Nº 78.836
Director
MIHRAN SARAFIAN
Corresponsalía, receptoría de avisos y suscripciones en
BRASIL
Sr. Hrair Chahinian
Av. Coxingui 191 Ap. 84
Cep. 00579 - San Pablo
T.E.: 813-6731

URUGUAY
Dr. Pedro Tanielian
Benito Blanco 675 Ap. 201
T.E.: 70-31 - Montevideo